

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

Analýza tenisové taktiky elitních hráčů na antukovém povrchu

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Tomáš Kočib

Vypracoval:

Pavel Šodek

Praha, srpen 2014

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne

.....

podpis diplomanta

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své diplomové práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto diplomovou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

Rád bych touto formou poděkoval Mgr. Tomášovi Kočívovi za vedení práce a MUC. Martinu Gajdošovi za podporu při zpracování kapitoly Fyzikální vlastnosti povrchů tenisových dvorců.

Abstrakt

Název práce: **Analýza tenisové taktiky elitních hráčů na antukovém povrchu**

Cíle práce: Cílem práce bylo pomocí kvantitativní analýzy taktických variant vybraných hráčů z konečné fáze turnaje Roland Garros 2013 zjistit, jaké je taktické pojetí hry elitních hráčů na pomalém antukovém povrchu.

Metoda: Analýza byla provedena nepřímým pozorováním zápasů prostřednictvím videozáznamů. Byl proveden kvantitativní výzkum čárkovací metodou s využitím záznamových archů. Výsledná analýza všech utkání byla provedena deskripcí grafů vytvořených ze statistických výsledků.

Výsledky: Osvětlují taktické pojetí hry elitních hráčů na pomalém antukovém povrchu.

Klíčová slova: taktika, tenis, antuka, elitní hráči

Abstract

The name of bachelor work: Tactic analysis of elite tennis players at clay court

The aim: The aim of this work was to find what is the conception of tennis tactic by elite players on slow clay surface by quantitative analysis of tactical ways of selected players during tournament Rolan Garros 2013.

Method: The analysis was based on indirect monitoring of video records from Roland Garros 2013. It was used a quantitative investigation using line method in folios. Own analysis was made through a descriptive method.

Results: It underlines the tactical methods of elite players on slow clay surface.

Key words: tactic, tennis, clay, elite players

1 Obsah

2	Úvod:	- 10 -
3	Historie tenisu.....	- 11 -
4	Vývoj tenisové taktiky v závislosti na vývoji tenisového vybavení a úpravy pravidel	- 12 -
5	Vybrané faktory ovlivňující výkon tenisového hráče	- 14 -
5.1	Rozdělení faktorů ovlivňujících herní výkon.....	- 15 -
5.1.1	Somatické.....	- 15 -
5.1.2	Kondiční.....	- 16 -
5.1.3	Technické.....	- 17 -
5.1.4	Anticipace	- 18 -
5.2	Taktika.....	- 19 -
5.3	Herní styly hráčů	- 26 -
5.4	Základní herní činnosti.....	- 28 -
5.5	Taktické využití základních herních činností.....	- 28 -
5.5.1	Podání	- 28 -
5.5.2	Příjem podání.....	- 29 -
5.5.3	Hra od základní čáry (oba hráči u základní čáry)	- 30 -
5.5.4	Hra u sítě.....	- 30 -
5.6	Fyzikální vlastnosti povrchů tenisových dvorců.....	- 31 -

6	Shrnutí teoretické části	- 33 -
7	Výzkumná část	- 34 -
7.1	Cíle práce	- 34 -
7.2	Výzkumné otázky.....	- 34 -
8	Metodika práce	- 35 -
8.1	Objekt výzkumu	- 35 -
8.2	Sběr a analýza dat.....	- 35 -
9	Vyhodnocování záznamů	- 36 -
9.1	Kategorizační systém taktických variant hráče.....	- 36 -
9.2	Předpokládaný výstup informací.....	- 41 -
9.2.1	Profilace hráčů	- 41 -
9.3	Četnost úderů na jednu rozehru.....	- 41 -
9.4	Počet náběhů k síti	- 41 -
10	Předpokládané využití výsledků	- 42 -
11	Výsledky výzkumu	- 43 -
11.1	Herní profil hráčů	- 43 -
11.2	Využití taktických variant v rámci herních činností hráčů	- 48 -
11.2.1	Herní činnost: první podání	- 48 -
11.2.2	Herní činnost: druhé podání.....	- 48 -
11.2.3	Herní činnost: příjem prvního a druhého podání	- 49 -
11.2.4	Herní činnost: hra od základní čáry	- 50 -

11.2.5	Shrnutí využití herních činností.....	- 51 -
11.2.6	Shrnutí využití taktických variant.....	- 52 -
11.2.7	Délka všech rozeher.....	- 53 -
11.2.8	Využití forhendu a bekhendu.....	- 54 -
12	Diskuse.....	- 55 -
13	Závěr.....	- 58 -
14	Doporučení pro praxi.....	- 60 -
15	Použitá literatura.....	- 61 -
16	Přílohy.....	- 64 -

2 Úvod:

Součástí vývoje tenisu je mimo jiné skutečnost, že hráči i trenéři průběžně hodnotí taktické varianty hry. Na základě získaných poznatků se snaží taktiku své hry zdokonalovat. V publikacích většiny autorů zabývajících se touto tematikou nacházíme údaje převážně obecné (např. Bollettieri, 2001; Höhm, 1987; Severa, 1997; Schönborn, 2012; Stojan, 1999; Skorodumová, 2013; Šafařík, 1978). Téma práce jsem zvolil především s cílem získat informace na základě zpracování konkrétních zápasů vybraných elitních hráčů. Práce zkoumá, které taktické varianty se v zápasech závěrečné fáze tenisového turnaje Roland Garros 2013 ukázaly být nejefektivnějšími. Vyhodnocení bylo provedeno pomocí kvantitativní analýzy taktických variant (pro výzkum) vybraných sad. Práce by měla nepřímo navazovat na rozdělení tenisové taktiky podle Stojana (1999), který tenis rozdělil do základních pěti situací. Dále by práce měla mít přímou návaznost na diplomovou práci Drdy (2009), který toto rozdělení rozvedl a vytvořil arch 59 herních činností, který jsem převzal a upravil pro své potřeby.

3 Historie tenisu

Původ dnešního tenisu se nachází ve starověké řecké hře zvané sphaeristiké (‘hra s míčem’), ale nejstarší zobrazení člověka odpalující kulový míč holí lze najít na malbách v egyptských chrámech, jejichž stáří se datuje do doby kolem 1500 před naším letopočtem. Staří Egyptané i lidé dalších kultur, které přicházely po nich provozovali míčové hry jako součást náboženských obřadů.

I ve středověku (mezi lety 400 až 1500 n.l.) se v literatuře nacházejí zmínky o hře připomínající tenis. Např. William Shakespeare hovoří ve svém dramatu Jindřich V. o ‘tenisových míčích’ v souvislosti se scénou, kdy králi Jindřichovi na posměch jeho věku darovali košík s míčky.

Další zmínky pochází z 11. a 12. století od křesťanských mnichů, kteří se o tuto hru rovněž zajímali a byli zřejmě první, kdo hrál tenis přibližně ve stejné podobě, jakou známe dnes. Hru provozovali na dvorech klášterů nebo v prostorách určených pro míčové hry (míčovních). Mniši odráželi míčky dlaněmi a cílem hry bylo dopravit míček přes provaz natažený napříč hřištěm. Míčky se vyráběly z chuchvalce vlasů nebo vlny vecpaného do plátěného nebo koženého obalu. V pozdějších dobách se náplň různě zašívala do míčků z plsti. Aby se předešlo poraněním ruky, byly vymyšleny ochranné rukavice, které byly postupně nahrazeny dřevěnými pálkami. Hra se v této podobě brzy uchytila a začala se provozovat na panovnických dvorech jak ve Francii, tak v Anglii, kde byla později označena ‘real tennis’. Francouzský král Ludvík X. zemřel v roce 1316 po zvláště vyčerpávajícím tenisovém zápase. Anglický panovník George VIII. (1491-1547) byl velkým příznivcem tenisu. Tato hra se neomezovala pouze na Francii a Anglii, ale časem se rozšířila také do Španělska, Itálie, Nizozemí a Švýcarska. Již v 16. století byla v Paříži za komerčním účelem vybudována hřiště, kde byly půjčovány nebo prodávány pomůcky potřebné k provozování tenisu.

Pravidla této hry byla poprvé oficiálně zaznamenána v Paříži roku 1592 pod francouzským názvem Jeu de paume (doslova ‘hra dlaní’). Ve Velké Británii se tato hra nazývá real tennis, v USA court tennis a v Austrálii royal tennis.

Vynálezcem moderního tenisu (neboli ‘lawn tennis’) je důstojník britské armády major Walter Clopton Wingfield narozen 1833. Wingfield hrál tuto hru se svými hosty roku 1873 při zahradní slavnosti na svém panství zvaném Nantelwyd ve

velšském Lanelidanu. Při tvoření této hry se nechal inspirovat "real tenisem" jejichž pravidel a názvosloví využil. 23. února 1874 si Wingfield tuto hru nechal v Anglii patentovat pod názvem "spharistiké" neboli „lawn tennis“. Součástí patentu byl osmistránkový soubor závazných pravidel. Podle nově stanovených pravidel byl 9.července 1877 sehrán první velký tenisový turnaj ve Wimbledonu. V roce 1997 byl Walter Wingfield uveden do Mezinárodní tenisové síně slávy.

Tenis patří k olympijským sportům. Tenis byl zařazen mezi olympijské hry v roce 1896 a součástí her byl až do roku 1924. Od následujících olympijských her 1928 byl na delší dobu vyřazen. Dvakrát se objevil pouze v roli ukázkového sportu na olympijských hrách 1968 a 1984. Mezi olympijské sporty byl znovu zařazen v roce 1988 a zůstal jím dodnes. Z tenisu se vyvinulo několik podobných sportů hraných zejména pod střechem na speciálním kurtu. Patří sem squash nebo ricochet a dále jsou známy modifikace tenisu, jako například plážový tenis (Cook, 2008).

4 Vývoj tenisové taktiky v závislosti na vývoji tenisového vybavení a úpravy pravidel

Ve hře, která byla předchůdcem tenisu, byl míč původně odpalován holou rukou. Později byla ruka odpalující míč za účelem ochrany omotávána kůží, nebo látkou. Následně vznikly speciální rukavice, které se vyvinuly v různé druhy pálek. První rakety podobné těm dnešním se na počátku 14. století začaly objevovat v Itálii. Jejich rám byl dřevěný a výplet byl tvořen zvířecími střívkami. V 15. století se již objevily rakety s dlouhým držadlem a oválnou úderovou plochou. V této době se rakety vyráběly z jasanového dřeva. Rakety vzhledem k napětí strun byly náchylné ke zkrutu a musely být uchovávány ve speciálních pevných rámech. Další velkou nevýhodou těchto raket byla jejich citlivost na počasí, hlavně na vlhkost. Teplota a vlhkost měnily jejich vlastnosti. Tyto rakety udělovaly míči mnohem menší rychlost, než jak jsme tomu zvyklí dnes. Roku 1675 se začal výplet vést otvory v rámu a držadlo se omotávalo kůží. V tomtéž roce se také zkoušely různé tvary raket. Nakonec se přešlo zpět k oválným tvarům. Roku 1874 byla tenisová hra včetně vybavení patentována v Londýně W. C. Wingfieldem. Během následujícího roku byla pravidla prodána do Ruska, Indie, Číny a Kanady. „*V prvních letech do roku 1883 byl tenis zdoluhavá hra od základní čáry, při které se podávalo spodem. Avšak po zahájení wimbledonských turnajů obohacovali*

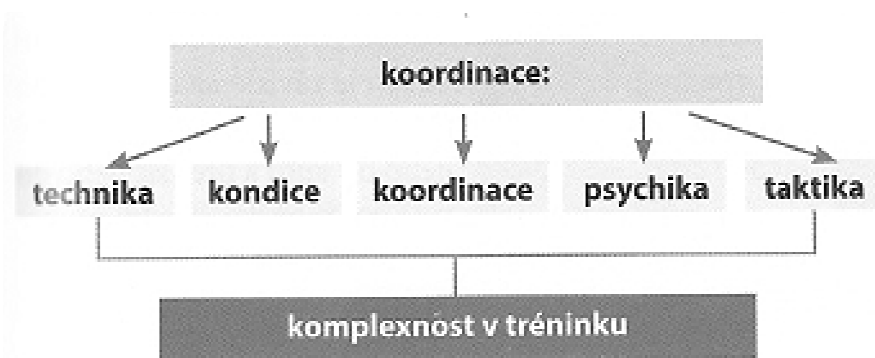
tenisté hru o nové technické prvky, jako volej a smetč, což se odráželo v širším výběru taktických možností v utkání (Drda, 2009, s. 8).“ Před rokem 1900 používali hráči téměř výhradně údery se spodní rotací. Údery s horní rotací se začaly objevovat po úpravě pravidel, která snížila síť na úroveň, jak ji známe dnes. V roce 1960 Lacoste patentoval ve Francii první kovovou raketu s otevřeným krkem, která byla lehká a vyvážená. Tato úprava tenisové rakety se stala přelomovou a zahájila novou éru. Během následujících dvou let se tento patent dostal do USA k firmě Wilson a poté do zbytku světa. S novými raketami bylo možné hrát údery s mnohem větší razancí, než tomu bylo dosud. Zvýšení razance úderů spolu se snížením výšky sítě výrazně napomohlo prosazování útočného pojetí tenisu. Do té doby byl tenis zdoluhavá hra od základní čáry. V roce 1976 přišla firma Prince s první raketou z kompozitového materiálu, jejíž hlavní výhodou bylo další snížení hmotnosti. Rakety byly vyráběny s větší hlavou, což umožnilo hrát míče s větší rotací. Došlo k obohacení pestrosti úderů, což následně rozšířilo možnosti taktických variant. V roce 1977 vyrobila firma Wilson kontroverzní dvoustrunnou raketu. Tato raketa využívala trampolínového efektu. První vrstva udílela míči velkou razanci, druhá vrstva udílela velmi silnou rotaci. Odhadnout odskok těchto míčů bylo téměř nemožné. Ještě téhož roku byla organizací ITF hra tímto druhem rakety zakázána. Výzkumem bylo totiž potvrzeno, že každý úder je fakticky dvojdotek a je tudíž v rozporu s pravidly tenisu. Od 90. let 20. století se rakety vyrábějí z nejmodernějších materiálů, jak je známe i dnes. Jsou to: skleněná vata, keramické materiály, kevlar a titan v kombinaci s grafitem. Vývoj raket postupoval do značné míry paralelně s vývojem lyží, protože sportovní náčiní obou disciplín profituje z podobných vlastností. Je to především malá hmotnost při zachování velké pevnosti a nízký přenos vibrací (Pačes, 2001; Drda, 2009; Höhm, 1967).

Tenisová technika a s ní související taktika byla od prvopočátku až do současnosti průběžně ovlivňována vývojem tenisových raket, míčů a dalšího tenisového vybavení. Obdobný vývoj můžeme sledovat u všech ostatních sportů, u kterých bylo sportovní vybavení ve srovnatelné míře ovlivněno vývojem nových technologií.

5 Vybrané faktory ovlivňující výkon tenisového hráče

Je nutné si uvědomit, že se jednotlivé faktory ovlivňují navzájem a proto je nezbytné je rozvíjet současně, symetricky a komplexně. Tento harmonický vývoj je předpokladem pro maximální výkon tenisty, protože jednotlivé složky jsou nezastupitelné. Jedna složka přímo rozvíjí druhou a naopak.

V praxi: Při nedostatečném rozvoji kondice (a koordinace) nelze kvůli rychlé únavě rozvíjet techniku. Bez potřebné techniky není možné využít taktiku, což má špatný dopad na psychiku a celkový výkon hráče.

Obr.č.1 Rozdělení faktorů podle Schönborna (2008, s. 28)

Ve své práci jsem nepřevzal toto schéma od Schönborna. Namísto toho jsem zařadil koordinaci jako podsložku techniky a přidal jsem faktor somatický, který Schönborn opomíjí.

„Faktory ovlivňující sportovní výkon chápeme jako samostatné součásti sportovních výkonů, které vycházejí ze somatických, kondičních, technických, taktických a psychických základů výkonů. Tyto faktory jsou trénovatelné, nebo se na ně bere zřetel při výběru talentovaných jedinců (Dovalil, 2012, s.16).“ Účinnost systému sportovního tréninku se projevuje velikostí změn, k nimž v organismu a osobnosti sportovce dochází. Výsledkem je neustálé rozšiřování a zdokonalování výkonnostních předpokladů sportovce. Struktura sportovního tréninku je tedy výsledkem procesu, který začíná analýzou soutěžního výkonu, pokračuje tvorbou struktury výkonu a končí účelným uspořádáním obsahu dlouhodobého, komplexního a obsahově rozličného tréninkového procesu (Henke a kol., 2006).

5.1 Rozdělení faktorů ovlivňujících herní výkon

V níže uvedeném rozdělení faktorů nebyl uveden faktor taktiky. Zpracování problematiky taktiky je uvedeno v jiné části této práce (kap. 4.0.). Dále v této kapitole není rozebírán faktor psychiky, ale pouze anticipace, na kterou má psychika hráče zásadní vliv.

5.1.1 Somatické

Mezi somatické faktory řadíme výšku, váhu a složení těla. V posledních letech se prosazují především vysocí hráči. Průměrná výška nejlepších deseti hráčů podle žebříčku ATP ze dne 18.12.2013 je 187,3cm při průměrné váze 84,2kg (viz. tab.1). Průměrná výška a váha obdobně vybraných tenistů 70. a 80. let byla 179,25cm a 75,5kg (viz tab.1). Tento vývoj podle mého názoru není náhodný.

5.1.1.1 Výška

Tento faktor je vrozený, není možné ho tréninkem nijak ovlivnit. Výrazně ovšem ovlivňuje hru, zejména hru u sítě (rozsah hráče) a podání, kde hráč díky výšce rozehrává pod výhodnějším úhlem.

5.1.1.2 Hmotnost

Hráč musí svou hmotnost přizpůsobit stylu hry, kterou bude preferovat.

Hráč inklinující k silové, útočné a agresivní hře by měl mít větší hmotnost, kterou by mohl využít. Naopak hráč tzv. "obranář" by měl mít nižší hmotnost v zájmu lepší pohyblivosti. Dnes je většina hráčů univerzálních, celodvorcových. Tito hráči hrají agresivní tenis, ke kterému je zapotřebí síla a svalová hmota, ale zároveň si musí uchovat pohyblivost, rychlost, obratnost a flexibilitu.

5.1.1.3 Farmakologické dolad'ování tělesné kondice

Existuje množství povolených i nepovolených potravinových doplňků, jejichž užitím může sportovec ovlivnit požadovanou složku svého výkonu. Povolené, takzvané fyziologické podpůrné prostředky, jsou látky, které vznikají v lidském těle i přirozenou cestou a podílejí se na zajištění sportovního výkonu. Mezi tyto látky patří dlouhý výčet minerálů, různých druhů enzymů a cukrů. Většina hráčů užívá různé druhy těchto

doplňků v celoročním tréninkovém cyklu i bezprostředně před a v průběhu sportovního výkonu formou tablet, potravinových tyčinek, či různých solných a cukerných roztoků.

5.1.2 Kondiční

5.1.2.1 Silové

Tenisový hráč by měl rozvíjet maximální explozivní sílu a vytrvalostní sílu horních i dolních končetin. Tyto schopnosti jsou důležité pro opakované hraní úderů konstantní kvality (Crespo, Miley, 2001). Tenisté používají speciální tréninkové variace, které imitují pohyby při jednotlivých úderech, aby byli schopni sílu využít při hře.

5.1.2.2 Vytrvalostní

Tenisový hráč při zápase využívá vytrvalost aerobní, anaerobní laktátovou, anaerobní alaktátovou. Specifická pro tenis je schopnost vydržet opakovanou krátkodobou zátěž vysoké intenzity v průběhu celé roze hry (Crespo, Miley, 2001). Vytrvalost není pro tenis zcela rozhodující faktor a není cíleně trénována, pokud v ní hráč necítí svou výraznou slabinu.

5.1.2.3 Rychlostní

Tenista potřebuje výbornou reakční rychlost, aby mohl v co nejkratším čase zareagovat na letící míč. Důležitá je vytrvalostní rychlost pro udržení reakční rychlosti po dobu delší než 10-15 sekund (opakovaná zátěž vysoké intenzity pouze s krátkým, nedostatečným odpočinkem mezi jednotlivými sériemi) (Crespo, Miley, 2001).

5.1.2.4 Obratnostní

Tenisový hráč by měl mít schopnost rychle a efektivně vystartovat, zastavit a změnit směr pohybu. Tato schopnost závisí na rychlosti, reakci, pružnosti, výbušnosti a koordinaci pohybů. (Crespo, Miley, 2001) V tenise se jedná o specifickou obratnost vyžadovanou pro výkony na špičkové úrovni. Pohyb na každém jednotlivém tenisovém povrchu je poněkud odlišný. Nejspecifičtější je na antuce, která umožňuje skluz.

5.1.3 Technické

„Technikou se rozumí účelný způsob řešení pohybového úkolu, který je v souladu s možnostmi jedince, s biomechanickými zákonitostmi pohybu a uskutečňuje se na základě neurofyziologických mechanismů řízení pohybu (Dovalil, 2002, s. 34).“ Učením získaná schopnost řešit pohotově, správně a rychle určité pohybové úkoly se nazývá dovednost. Podle Dovalila je tedy technika záležitostí řízení motoriky tak, aby bylo dosaženo dokonalé souhry svalových skupin, které jsou řízeny nervosvalovou soustavou. Z tohoto pohledu můžeme techniku rozdělit na vnitřní a vnější (Dovalil, 2002). Naproti tomu Schönborn definuje techniku jako sled specifických pohybů při řešení pohybového úkolu. (Schönborn, 1998)

Vnitřní technika je podle Dovalila (2002) tvořena neurofyziologickými základy sportovní činnosti, které mají podobu zpevněných a stabilizovaných pohybových vzorců. Její poznání odhaluje podstatu pohybů na úrovni inter- i intramuskulární. Vnější technika se pak projevuje jako organizovaný sled pohybů a pohybových činností. Její rozbor umožňují různé druhy kinematických analýz prováděných z videozáznamů.

Technika tenisu zahrnuje jednotlivé údery (forhend, bekhend, volej, servis, ritem, smeč, lob a další). Některé technické základy jsou u všech tenistů stejné. V další fázi rozvoje tenistovy individuální techniky jsou ovšem dvě rozdílné koncepce hry. Jedna koncepce vychází z pragmatismu. Hráčovy pohyby zde nerespektují správnou učebnicovou techniku a postavení. Tenista hraje tak, jak mu to napovídá přirozenost a úspěch. Podle této koncepce hrají např. Djokovic a Nadal. Druhá koncepce hry se snaží maximálně přiblížit ideálnímu učebnicovému vzoru. Hráč se i za ztížených okolností snaží docílit správného postavení a správného technické provedení úderu. Hráčovo provedení co možná nejvíce koresponduje s učebnicovým provedením. Typickým příkladem takového hráče je Federer.

5.1.3.1 Biomechanické základy pohybu

5.1.3.1.1 Rovnováha

Pro hráče je důležité, aby dokázal udržet i v obtížné herní situaci hlavu a tělo ve vertikální ose, což mu umožní využít lineárního i úhlového momentu hybnosti (Crespo,

Miley, 2001). Někdy se ovšem stává, že hráč obětuje rovnováhu, aby se dostal do ideálního postavení vůči míči. Setrvačnost – je síla, kterou musí hráč překonat při přechodu z klidu do pohybu a naopak. Opačná síla – „Každá akce vyvolává reakci stejné síly, ale opačného směru“ Tuto sílu hráč nejčastěji vnímá při reakci podložky při odrazu, nebo při úderu do míče. Hráč se musí naučit fyzikální síly pochopit a využívat, nikoli s nimi bojovat.

5.1.3.1.2 Hybnost

U tenisu rozlišujeme lineární hybnost, kdy přenášíme váhu těla do směru úderu, a úhlovou hybnost, která vzniká rotací těla a boků hráče při úderu. Při tenisu může dojít k uplatnění několika rotací současně. Dále je uplatňována elastická energie. Jedná se o energii vzniklou ve svazech a šlachách v důsledku jejich natažení. Tato energie je cíleně využívána při nápřahu (Crespo, Miley, 2001).

5.1.3.1.3 Koordinace

Koordinace je oblast motoriky, která obsahuje soubor schopností, které umožňují provádět lehce a účelně složité pohyby a přizpůsobovat je měnícím se podmínkám. Základem je činnost CNS (Formánek, 2006). V tenisové problematice definujeme koordinaci jako optimální zapojování segmentů těla s následným účinným přenosem síly celým tělem až na míč (Crespo, Miley, 2001). Ladnost a plynulost pohybu je dle mého názoru častým ukazatelem vyspělosti hráče.

5.1.4 Anticipace

Anticipace je pro tenis velmi specifickým a výkon ovlivňujícím faktorem. „*Anticipací se rozumí schopnost předvídat směr letu míče ještě dříve, než jej soupeř odehraje, a využití této informace k odpovídající reakci* (Crespo, Miley, 2001, s. 51).“

Podle statistických výzkumů, jež zastávají Crespo a Miley (2001) překoná míč při utkání elitních hráčů vzdálenost z jednoho konce kurtu na druhý za 0,4 s. Ovšem hráči trvá mezi 0,3 až 0,5 s, než zareaguje na míč ze svého základního postavení. Z těchto údajů vyplývá, že hráč, který chce včas zaujmout optimální postoj k míči, musí být schopen předvídat, jaký úder soupeř zahraje.

Crespo a Miley (2001) rozdělují anticipaci na úplnou a dílčí. V prvním případě hráč předvídá, co soupeř v dané situaci udělá. V druhém případě hráč předvídá, co soupeř

v dané situaci nejspíš neudělá. Činí tak eliminací nepravděpodobných možností. Schmidt (1991) dále rozděluje anticipaci na prostorovou a časovou. V prostorové anticipaci se hráč zabývá predikcí dráhy míče. V časové anticipaci se hráč zabývá načasováním doby švihu vlastní raketou.

5.2 Taktika

“Taktikou rozumíme výběr optimálního způsobu boje ve specifických podmínkách určitého sportovního odvětví. Taktická příprava sportovce obsahuje podrobné seznámení s podmínkami sportovního boje, s nejvýhodnějšími způsoby jeho vedení a přípravu na účinné jednání v utkání (Höhm, 1982, s. 137).“ V tomto smyslu by se taktika dala označit za souhrn poznatků a zkušeností, znalostí pravidel a jejich využití v daném sportovním odvětví k tvorbě plánu boje (Dovalil, 1991). Kromě definic taktiky se autoři snaží o zdůraznění jejich základních principů v jednotlivých sportovních odvětvích. Mimo to lze konstatovat, že nejen v závislosti na vývoji sportovního vybavení, ale rovněž na základě systematického sledování a statistického vyhodnocování dané sportovní disciplíny, se tyto principy v průběhu doby vyvíjejí.

Mezi první publikované taktické principy v tenisu řadíme taktické principy podle Höhma (1982). Höhm vyzdvihuje ovlivnitelnost jednotlivých složek tenisu navzájem. Například uvádí, že v případě nezvládnutí potřebné technické úrovně úderu není vhodné tento úder do taktického plánu cíleně zařazovat (viz. kap. 5 Vybrané faktory ovlivňující výkon tenisového hráče).

Dále Höhm zdůrazňuje výhodu univerzálnosti a individuální zvláštnosti hráče. *„V principu univerzálnosti jsou zahrnuty požadavky na všestrannou taktickou, technickou, psychologickou i tělesnou přípravu (Höhm, 1982, s. 138).“* Univerzálnost je proto možno vnímat jako schopnost hrát útočný i obranný tenis, užívat různých tenisových technik co nejvýhodněji podle vzniklé herní situace, podle typu soupeře, podle typu povrchu dvorce a počasí .

Aktivnost je další složka taktiky, kterou Höhm (1982) považuje za základ úspěchu. *„Podstatou aktivnosti je útočnost, snaha o zakončení akce vítězným úderem, časté postupování k síti (Hohm, 1982, s. 139).“* Tímto principem se řídí i dnešní elitní tenisoví hráči. Aktivnost ovšem nemusí být pouze formou útočného úderu. Za aktivnost

je považován každý úder, kterým sledujeme přípravu k vítěznému úderu, nebo jiný způsob získání bodu, například vyvíjením psychického tlaku na soupeře (Höhm, 1982).

Vzhledem k faktu, že v tenisu existuje relativně velký počet činností, které se často a pouze s minimálními obměnami opakují (podání, prohoz, lob atd.), se domnívám, že Höhm předpokládá, že automatizací osvojených dovedností je možné dosáhnout taktické výhody. Stejně tak se domnívám, že častým nacvičováním těchto herních situací dojde k automatizaci pohybů, ke zrychlení reakcí a v jejich důsledku k optimalizaci řešení dané herní situace jak po technické, tak po taktické stránce (Höhm, 1982).

Dalším principem, který dle mého názoru úzce souvisí s předchozím, je rozvoj tvořivých schopností hráče. Čím více jsou herní činnosti zautomatizovány, tím větší jsou možnosti tvořivé asociace v proměnných podmínkách. Tyto tvořivé schopnosti proto nacházejí uplatnění především na specifickém povrchu dvorce a při nekonvenčním způsobu hry soupeře (Höhm, 1982).

V další své publikaci Höhm doporučuje zlepšení vlastní tenisové taktiky pomocí pozorování hry nejlepších hráčů, využití procentové hry a využití zvláštností hracího povrchu (Höhm, 1987).

Všeobecné zásady dvouhry podle Höhma (1987) jsou:

- udržet míč ve hře
- snažit se o optimální délku úderů
- útočit po všech krátkých míčích soupeře
- využít výhod úhlopříčných úderů
- uvědomit si vlastní přednosti a slabiny
- analyzovat hru soupeřů
- přizpůsobit taktiku hry podmínkám dvorce
- hrát procentový tenis
- neměnit vítěznou taktiku hry

Tyto principy podle Höhma (1987) jsou i po více než dvaceti letech stále aktuální a je možné z nich vycházet. Výjimku tvoří princip udržení míče ve hře, který je dnes zčásti nahrazován snahou o rychlé ukončení rozehry. Dnes je často hlavním taktickým záměrem ukončit rozehru vítězným míčem.

Dalším autorem, který se ve svých dílech zabývá taktikou v tenisu je Schönborn. Ve svém díle z roku 1993 uvádí následující taktické principy:

- udržet míč ve hře
- měnit herní plán
- využívat své nejsilnější zbraně
- slabší údery hrát tak, aby neumožnily soupeři zaútočit
- snažit se najít styl hry, v němž byste využívali vašich předností, a teprve potom soupeřovy slabiny
- snažit se vytvořit příležitost k vítěznému úderu pomocí kombinace úderů
- snažit se soupeře rozběhat údery různého směru a délky
- snažit se získat si převahu tak, abyste udávali rytmus a tempo utkání
- snažit se při každé příležitosti rozhodovat o výsledku bodu vlastní aktivní hrou

Výše zmíněné principy jsou podle mého názoru stále platné a používané i ve hře současných elitních hráčů. Existuje zde relativně velká podobnost s taktickými principy od Höhma (1987).

Ve své snaze zhodnotit vývoj taktických principů postupem let jsem prostudoval Schönbornovu knihu o taktice z roku 2012. Z jejího obsahu jsem vybral následující principy (Schönborn, 2012):

- přivést soupeře do prostorové a časové tísně a sám se do ní nedostat
- překvapení
- přesnost zacílení

V tomto díle Schönborn při specifikaci taktických principů využil vědeckých výzkumů a statistik.

Prvním principem je přivést soupeře do prostorové a časové tísně a sám se těchto situací vyvarovat. Tento princip Schönborn vydedukoval na základě statistik, které uvádějí, že vítěz zápasu ve většině případů běhá menší a kratší úseky. Dále uvádí, že se hráči do výše zmíněné tísně navzájem přivádějí především přesným umístěním míče, velkým zrychlením míče, nebo překvapivou variantou úderu. Kritická situace vzniká zejména kombinací zmíněných herních prvků.

Druhý princip je překvapení soupeře. Dle výzkumů soupeř pomocí anticipace a předchozí zkušenosti s daným hráčem, nebo s jinými hráči předpokládá některé taktické varianty nadcházejícího úderu (viz. kap. 5.1.4. Anticipace). Schönborn se domnívá, že pokud se hráči podaří zahrát naprosto nečekaný úder, tak se výrazně prodlouží soupeřova doba reakce a tudíž vyrazí za míčem pozdě, nebo dokonce vůbec ne.

U třetího principu přesnosti zacílení vychází Schönborn částečně z psychologických výzkumů. Tvrdí, že hráč, který je v časové či prostorové tísně, hraje míč na druhou stranu hřiště, aniž má v daném okamžiku konkrétní záměr, nebo se soustředí převážně na směr míče, ale ne na cílovou plochu.

Dále se ve výše zmíněné publikaci snaží Schönborn zhodnotit problematiku taktiky v tenisu a dochází k závěru, že v tenise probíhají velké diskuze o taktice, ale ani v teorii a především ani v praxi neexistují všeobecná základní pravidla, která by byla akceptována většinou odborníků (Schönborn, 2012). V praxi to pak dokládají úspěchy hráčů s nekonvenční technikou, nebo taktikou (Ivan Lendl vs. Michael Chang Roland Garros 1989).

Schönborn ve svém díle také uvádí, že na jednoho hráče a jeho způsob hry existuje až neuvěřitelné množství různých názorů. Stejně tak velké je i množství rad a instrukcí, jak by měl konkrétní hráč trénovat a hrát. Právě proto a v zájmu objektivity by měl mít dle mého názoru statisticko-analytický přístup pevné místo v přípravě herní taktiky.

Poněkud jiný pohled na tenisovou taktiku předložili pánové Crespo a Miley, kteří od roku 1998 do dnešní doby vydali pod záštitou ITF několik trenérských příruček. Jejich přínos k problematice taktiky a tenisu všeobecně je nezpochybnitelný. Jejich první dílo se s menšími úpravami vydává dodnes.

Podle Crespa a Mileye rozhodování hráče v utkání ovlivňují primárně tři základní faktory. Prvním faktorem je samotný hráč, jeho vlastní úroveň, pochopení taktického záměru, hráčská inteligence, technické schopnosti, fyzická dispozice, mentální charakteristika, zkušenosti, herní styl, úroveň tréninků a soutěživost. Dalším faktorem je soupeř, u kterého jsou důležité tytéž vlastnosti jako u hráče samotného. Současně má ale význam také kvalita soupeřových úderů, jako například: směr, výška, délka, rychlost letu a rotace míče. Vliv na hru má také volba úderu protihráče z hlediska jeho pozice a taktického záměru. Třetím faktorem je vliv prostředí, povrch dvorce, povětrnostní podmínky (vítr, déšť, slunce, nadmořská výška) a další vlivy, jako diváci, čas a rozhodčí (Crespo, Miley, 2001).

Taktické principy podle Crespa a Mileye (2001):

- udržet míč ve hře
- mít herní plán
 - základní strategie (plán A) a k němu náležející herní prvky
 - alternativní strategie (plán B) a herní prvky pro případ, že se hráči nedaří
- snaha o co možná největší uplatnění vlastních silných zbraní
- hraní vlastních slabších úderů způsobem (hluboko do kurtu soupeře, změna rytmu hry), který omezuje útočné možnosti soupeře
- úvaha nad volbou úderů
 - analýza herní situace
 - hra v mezích svých možností omezující procento nevynucených chyb
- udržování pozitivního přístupu (ovládání vlastní agrese, stav mysli FLOW)
- po volbě úderu neměnit prvotní rozhodnutí
- koncentrace na míč, nikoli na soupeře
- při hledání a volbě stylu hry upřednostňovat vlastní přednosti před slabinami soupeře
- snaha o vyvážení razance a kontroly

- volba kombinace úderů za účelem získání příležitosti k vítěznému úderu
- snaha rozbíhat soupeře pestrostí úderů (různý směr, různá délka, různá rotace, údery do otevřené části dvorce, údery do protipohybu)
- snaha o získání převahy by měla vyústit v možnost udávání rytmu a tempa hry
- analýza hry mezi změnami stran na dvorci by měla vést k rozhodnutí, zda je třeba taktiku měnit, či nikoliv
- snaha rozhodovat o získání bodu vlastní aktivní hrou.

Crespo a Miley se v tomto výčtu principů snažili vystihnout podstatu taktiky v tenisu. Autoři čerpali z publikací uveřejněných v letech předchozích a z nejmodernějších výzkumů zpracovávajících tuto problematiku. Z těchto důvodů se mi výše uvedený výčet principů jeví jako reprezentativní.

Mezi českými autory zabývající mi se zvolenou tématikou je třeba zmínit především Vaverku, který se ve svém díle Grand Slam 2008-2009 (2010) zabývá procentovým tenisem a korelačními závislostmi mezi jednotlivými proměnnými. Všímá si zejména servisu, u kterého jsou proměnnými rychlost a úspěšnost prvního a druhého podání. Na základě těchto statistických údajů dává jednotlivým hráčům doporučení, s jakou razancí by měli hrát servis, aby dosáhli co nejvyšší efektivity.

Další český autor Jankovský (2002) rozdělil způsob řešení herních situací z hlediska taktiky na tři systémy hry:

- celodvorcový útočný systém
- celodvorcový systém
- výlučně útočný systém

Zahraniční autor Tiley (2002) ve své článku pro ITF popisuje taktický herní plán pro celodvorcové hráče. *„Základní myšlenka plánu je redukovat počet bodů ztracených nevynucenými chybami a tím zvýšit počet získaných bodů od soupeře (Tiley, 2002).“*

Dále Tiley rozdělil dvorec na tři zóny. Červenou zónu, kterou tvoří základní čára a nejbližší okolí. V této zóně by měl podle Tiley hrát tenista důsledně, ale

bezpečně, bez zbytečného rizika. Další žlutou zónu tvoří střední část dvorce. Podle Tileye by měla hra v této části dvorce sloužit především k postupu vpřed, tedy přechodu na síť. Poslední zelenou zónu tvoří prostor u sítě, kde by podle Tileye měl hráč buďto ukončit výměnu, nebo se z ní vrátit zpět do zóny červené.

Tiley vyzdvihuje nutnost pochopení významu cílových oblastí a využití následných poznatků. Například: „*Čím blíže k síti, tím lepší potencionální úhel.*“ Snaha umístit míč by měla směřovat do oblasti u postranní čáry, ne přímo na postranní čáru. Úder míče k postranní čáře zmenšuje protihráči výseč, ve které je schopen vrátit míč zpět přes síť.

Tiley také poukazuje na důležitost výběru směru odehrání míče. Nejsnazší je odehrát míč do směru, ze kterého přichází. Úhlová odchylka od tohoto směru znamená zvýšení obtížnosti z hlediska zaměření. Obdobně je tomu při volbě mezi úderem křížným a úderem po lajně. Rozdíl mezi odehráním míče křížem, nebo po lajně je z pohledu úderové techniky irelevantní. Úder po lajně v porovnání s křížným úderem poskytuje hráči menší výseč pro umístění míče do soupeřova pole. „*Rozdíl mezi zahráním míče po lajně a křížem je z pohledu úderové techniky velmi malý. Hráč by se měl vyvarovat chyb způsobených tím, že mění směr, nebo délku míče* (Tiley, 2002).“

Ostatní principy uvedené v Tileyově článku (2002) již byly uvedeny dříve autory Höhmem a Schönbornem. Jsou jimi princip zaútočení po krátkém míči a princip změny rytmu hry.

Kromě výše uvedených standardních schémat využívajících do značné míry statistických vyhodnocení herních činností a obecně koncipovaných pouček byly publikovány také práce zabývající se mimo jiné vývojem zápasu v závislosti na psychickém stavu hráče. Příkladem je kniha Younga *Strategy traps and how to avoid them* (2013). Jednotlivé „pasti“ vysvětlil Slovinsky (2013).

Young se ve svém nevšedním díle zmiňuje o tenisových „pastech“, do kterých se hráči dostávají nejčastěji. První „past“ Slowinsky vysvětluje jako zvolení příliš složité strategie. Nadbytek emocí může snadno způsobit, že hráč přestane realizovat svůj herní plán a zmatkuje. Důsledkem v tomto případě bývá dolehnutí stresu, nebo úzkosti na hráče. Druhou „pastí“ je spolehnutí se na strategii, která fungovala dříve. Hlavní chybou v tomto případě je, že hráč na svou strategii spoléhá bez patřičného objektivního

nadhledu. Třetí „pastí“ je nepřizpůsobivost. Hráč v tomto případě pokračuje v realizaci svého plánu, ač si je vědom, že není úspěšný. Čtvrtá „past“ je označována jako věčná naděje. Je zde podobnost s „pastí“ nepřizpůsobivosti. V tomto případě však hráč věří, že v utkání dojde k příznivému obratu spontánně a tedy bez jeho aktivního přispění. Hráč nevnímá signály, které ho nabádají k tomu, aby svůj herní plán změnil. Pátou „pastí“ je nedostatek poznání sebe sama. Hráčovou slabinou je neschopnost objektivního posouzení vlastních silných a slabých stránek. Přičemž herní plán by měl z reálného hodnocení vlastních schopností vycházet. Pátou „pastí“ je hráčova mylná domněnka, že je možné uspět s nekritickým napodobením herního plánu třetí osoby.

Mnoho dalších zahraničních a tuzemských odborníků vydává studie zaměřující se všeobecně na tenisovou taktiku (např. Bollettieri, 2001; Severa, 1997; Stojan, 1999; Skorodumová, 2013; Šafařík, 1978). Většina těchto prací je zpracována velice obecně. V publikacích jsou uvedeny převážně povšechné zásady, nejsou uvedeny konkrétní příklady úspěšných taktik a chybí doložení jejich úspěšnosti. Autoři těchto publikací také ve většině případů nezohledňují povrch tenisového dvorce. Cílem mé práce je zaměřit se na získání konkrétnějších údajů a provést kvantitativní analýzu jednotlivých herních činností ve vybraných setech. Práce zpracovává data uvádějící, odkud a kam hráč zahrál koncový míč, a obsahuje statistiku procentuálního zastoupení jednotlivých vítězných míčů v setu.

5.3 Herní styly hráčů

Tenisoví hráči vždy inklinují k určitému hernímu stylu, který preferují při většině svých zápasů. Během zápasu, ve kterém soupeř výrazně naruší jejich taktický plán, mohou být donuceni svůj herní styl změnit. Jindy hráč vyhodnotí svůj herní styl jako málo účinný a rozhodne se sám pro jeho změnu za účelem zvratu nepříznivého vývoje zápasu.

Herních styly podle Crespa a Mileye (2001):

- hráči nabíhající k síti / podání – volej

Hráči vyznávající tento styl hry vždy vycházejí z kvalitního prvního podání, které tvoří základ úspěchu jejich hry. Bezprostředně po prvním podání nabíhají co

nejrychleji na síť. Tímto způsobem vyvíjí neustálý tlak na soupeře, kterého nutí k prohozům a agresivním příjmům. Tím narušují jeho styl hry. Daří-li se hráči tohoto typu podání, získává zpravidla mnoho rychle získaných bodů. Příkladem hráčů představujících tento herní styl byli Edberg a Navrátilová.

- tenisté hrající agresivně od základní čáry / hráči s dobrým příjmem podání

Základní postavení těchto hráčů je blízko u základní čáry. Hrají často tvrdé údery brzy po dopadu. Hlavní zbraní hráčů hrajících tento herní styl bývá obvykle silný forhend, který hrají nezřídka i z bekhendové strany (tzv. obíhaný bekhend). Hráči se snaží protihráče vytlačit silnými údery z dvorce. Jejich rozehry bývají zpravidla delší. Vyznačují se přesností úderů od základní čáry, čímž soupeře odrazují od postupu k síti. Dále mívají tito hráči kvalitní příjem, kterým znemožňují hrát soupeři variantu podání-volej. Tito hráči mívají občas slabší podání. Vyznavači tohoto stylu hry se mohou uplatnit na všech typech povrchů. Nejvíce jim ovšem vyhovují povrchy pomalé. Příkladem těchto hráčů byli Muster a Seleš.

- obranáři

Základní postavení obranářů je o něco dále za základní čarou. Hráči tohoto typu se většinou nesnaží diktovat styl hry, ale přizpůsobují se hře soupeře. Jejich hlavní zbraní jsou konstantně stabilní údery s velmi silnou horní rotací. Takovéto míče mají vysokou a dlouhou dráhu letu s následným vysokým a dlouhým odskokem. Těmito údery hráči získávají potřebný čas na zotavení a přemístění na dvorci. Hráči vyznávající tento styl hry musí mít značnou psychickou odolnost a velkou trpělivost. Po fyzické stránce je předpokladem houževnatost a značné vytrvalostní schopnosti. Obranáři více než hráči jiných stylů těží z chyb soupeře. Tomuto stylu hry vyhovují především pomalé povrchy, hráči této kategorie bývají často označováni jako antukoví specialisté. Typickými vyznavači tohoto stylu byli Chang a Sanchez.

- univerzální, celodvorcoví hráči

Univerzální hráči jsou schopni využít ve své hře všechny dosud zmíněné styly hry. Jsou schopni hrát různým tempem a uplatňovat údery s různou rotací. Využívají útočný i obranný tenis. Často záměrně mění tempo hry pestrým výběrem úderů, hrají

nevypočitatelně. Hráči tohoto typu se vždy snaží diktovat rytmus hry. Snaží se nedovolit soupeři dostat se do rytmu. Univerzální hráči nemají obecně žádné evidentní slabiny. Úspěchy zaznamenávají na všech typech povrchů. Příkladem hráčů tohoto typu byli Sampras a Graf.

5.4 Základní herní činnosti

5.5 Taktické využití základních herních činností

U každé ze základních pěti herních činností (podání, příjem podání, hra od základní čáry, hra na síti, prohoz) má hráč na výběr několik možných taktických variant. Možnost hráče využít tyto varianty samozřejmě záleží na jeho technické vybavenosti (Crespo, Miley, 2001).

5.5.1 Podání

5.5.1.1 Obecně

Podání je úder, kterým vždy jeden z hráčů zahajuje rozehru. Pravidly je určeno, že míč musí být nadhozen a bez dopadu odpálen raketou přes síť křížem do vymezeného prostoru na polovině soupeře. Hráč musí být postaven za základní čarou na druhé polovině, než do které podává (levá/pravá). Hráč může měnit své postavení a tím i úhel, kterým míč poletí. Míč musí proletět mezi singl tyčkami. Pokud se míč za letu do vymezeného prostoru dotkne pásky sítě, je podání opakováno. Hráč má v každé rozehře dvě podání (Crespo, Miley, 2001).

5.5.1.2 Způsob podání

Elitní tenisoví hráči většinou volí podání vrchem s esovitou kličkou za hlavou. Další relativně často používaným způsobem je tzv. „compact servis“, který využíval např. Roddic. Elitními tenisty velmi zřídka používaný způsob je podání spodem. Tato varianta bývá na elitní úrovni viděna pouze při extrémním vyčerpání hráče, nebo jeho zranění (Crespo, Miley, 2001).

5.5.1.3 Směr rotace

U podání je možné využít všechny možné druhy rotací. Nejužívanější jsou podání s horní rotací, zejména liftované a topspinové. Příkladem dalších užívaných způsobů jsou podání s kombinovanou boční rotací (Crespo, Miley, 2001).

5.5.1.4 Taktický záměr

Podání je využíváno k získání převahy a počátečního tlaku v rozehrě, popřípadě k získání přímého bodu (Crespo, Miley, 2001).

5.5.2 Příjem podání

5.5.2.1 Obecně

Příjem je druhý úder v rozehrě, který následuje neprodleně po podání. Podání jako první úder je klasifikován jako útočný, tudíž by příjem měl být úder obranný. Elitní hráči jsou přesto schopni hrát tento úder i neutrálně, nebo i útočně. Vzhledem k rychlostem, které dosahují podání v současném tenise na profesionální úrovni, je při příjmu velmi důležitá schopnost anticipace (Crespo, Miley, 2001).

5.5.2.2 Postavení při příjmu podání

Hráč musí stát za podávací čarou, jinak není jeho postavení blíže specifikováno. Hráč obvykle volí vzdálenost postavení od podávací čáry podle předpokládané rychlosti podání. V postavení se často využívá tzv. „split stepu“, který pomáhá hráčům k okamžité reakci na míč (Crespo, Miley, 2001).

5.5.2.3 Taktický záměr

Pokud je tento úder hrán obranně, je hlavním cílem vrátit míč do pole a neposkytnout soupeři příležitost pro vítězný úder. Pokud je příjem hrán útočně, tak je hlavním záměrem zatlačit soupeře za základní čáru, tím se následně dostat do ofenzívy, nebo přímo získat bod (Crespo, Miley, 2001).

5.5.3 Hra od základní čáry (oba hráči u základní čáry)

5.5.3.1 Obecně

Tato situace nastane po podání a příjmu podání, pokud ani jeden z hráčů nepřešel k síti a rozehra dosud neskončila. Vzdálenost hráčů od základní čáry je ovlivňována silou, délkou a rotací úderů soupeře. Dále také individuální taktikou hráčů (Crespo, Miley, 2001).

5.5.3.2 Používané údery

U základní čáry je možné využít všech typů úderů. Nejvíce využívaný je u většiny hráčů forhend, jako hlavní zbraň. Druhý nejvíce využívaný úder bývá bekhend. V nouzové obranné situaci bývá využíván „half volej“. Zřídka bývá využíván „volej“ pro urychlení hry. Výjimečně je využívána smeč. Na základní čáře bývají využívány údery všech rotací v závislosti na technickém vybavení hráče (Crespo, Miley, 2001).

5.5.3.3 Taktický záměr

Záměr může být obranný, neudělat chybu, přenechat iniciativu soupeři, nebo útočný. V druhém případě se hráč snaží získat převahu a snaží se hrát tzv. přípravný úder, kdy soupeře vytlačuje z dvorce, obvykle do stran. To mu ulehčí následný útok, či přechod k síti. Je také možné snažit se ukončit rozehru vítězným úderem přímo od základní čáry (Crespo, Miley, 2001).

5.5.4 Hra u sítě

5.5.4.1 Obecně

Postupem na síť vytváří hráč na soupeře tlak. Přístupem k síti se hráči extrémně zvětšuje výšeč pro jeho údery. Hráč na síti má vždy snahu hrát útočně, ale ne vždy soupeř tomuto tlaku podlehne. Nastávají tak situace, kdy je hráč nucen od sítě ustoupit zpět na základní čáru. Například po lobu soupeře (Crespo, Miley, 2001).

5.5.4.2 Používané údery

Forhendový a bekhendový volej jsou dominantní údery na síti. Během náběhu k síti je někdy nutno využít half-volej. Příležitostně je využívána smeč, výjimečně pak klasické údery (Crespo, Miley, 2001).

5.5.4.3 Taktický záměr

Přechodem k síti se hráči často snaží soupeře překvapit a získat rychlý bod. Postupem k síti hráč vyvíjí tlak na soupeře, jedná se o útočnou činnost. Klasickým schématem je zahrát přípravný náběhový úder a následně zakončit rozehru vítězným úderem (Crespo, Miley, 2001).

5.6 Fyzikální vlastnosti povrchů tenisových dvorců

Tato kapitola pojednává o působení fyzikálních sil v tenise, konkrétně na antukovém povrchu. Antukový povrch je podle klasifikace ITF (2014) označen jako pomalý. Je zde vysvětleno, proč je míč na antuce zpomalen, proč má vyšší odskok a proč je mu po odskoku udělena větší rotace, než na jiných površích. Dále je zde objasněn princip skluzu na antuce.

Antuka je specifický povrch v několika ohledech. Od ostatních se liší tím, že nemá kompaktní strukturu, nýbrž je tvořena částicemi z rozbitých cihel nebo dlaždic. Ve fyzikálních důsledcích této odlišnosti je odskok míče vyšší a naopak horizontální rychlost míče po odskoku nižší. Navíc struktura povrchu umožňuje hráči snadněji provádět skluzu (Cross, 2008).

Vyšší odskok míče je způsoben tím, že se míč po dopadu v důsledku deformovatelnosti povrchu vtlačí do dvorce a tím je odkloněn vzhůru. Tento jev lze popsat *koeficientem restituace vertikální rychlosti míče* (e_y). Pro antuku je $e_y = 0.85$. To znamená, že 85% vertikální rychlosti míče před odrazem je dodáno míči po odrazu zpět. Pro trávu, která je považována za nejrychlejší povrch, je $e_y = 0,6$ až $0,75$ v závislosti na délce sestřihu trávy a měkkosti podložní hlíny. Koeficient e_y pro beton je roven $0,75$, tedy hodnotě zhruba uprostřed mezi hodnotami výše zmíněných povrchů. V současnosti nemám k dispozici přesné hodnoty e_y pro umělé povrchy, oficiálně jsou ale syntetické povrchy řazeny mezi středně rychlé (Cross, 2008).

Nižší rychlost po odskoku míče na antuce je způsobena přeměnou většího množství horizontální kinetické energie míče na kinetickou energii rotační. Menší část energie je navíc pohlcena povrchem dvorce při deformaci povrchní vrstvy, což se u jiných povrchů děje v míře podstatně menší. Vztah mezi horizontální rychlostí míče a úhlovou rychlostí míče lze popsat vzorcem pro *relativní rychlost dolního okraje míče proti povrchu*:

$$V_x \equiv v_x - R\omega$$

kde v_x představuje horizontální rychlost míče, R poloměr míče a ω úhlovou rychlost míče. Ze vzorce je zřejmé, že čím více horizontální rychlosti je přeměněno na úhlovou rychlost, tím nižší je relativní rychlost dolního okraje míče proti povrchu. O podílu horizontální rychlosti přeměněné na rychlost úhlovou rozhoduje součinitel smykového tření mezi povrchem dvorce a míčem. Pro antuku je součinitel tření vysoký - až 0,9, zatímco pro trávu se pohybuje v rozmezí hodnot 0,5 až 0,6 (Cross, 2008).

Další neméně důležitou zvláštností hry na antuce je větší možnost skluzu hráče na dvorci. Příčinou je struktura antuky, v jejímž důsledku se částičky dvorce chovají jako kuličky ložisek. Tato skutečnost snižuje adhezi podrážek hráčových bot a smykové tření jeho bot na antuce je proto v porovnání s ostatními povrchy výrazně nižší (Cross, 2008).

6 Shrnutí teoretické části

První dvě kapitoly pojednávají o vzniku a vývoji tenisu, o vývoji základního vybavení pro hru a vlivu těchto skutečností na vývoj taktiky. Dále byly objasněny základní faktory ovlivňující výkon v tenisu. Faktor taktiky byl rozebrán podrobněji. Hlavní část teoretického základu pro tuto práci tvoří výčet a objasnění taktických principů od různých autorů. Kromě mezinárodně známých autorů jsou zmíněny i práce méně známých teoretiků z tuzemska a zahraničí, kteří se zabývají problematikou taktiky v tenisové dvouhře. Principy jsou uvedeny chronologicky od nejstarších prací po nejnovější. Někteří autoři postupem let měnili, nebo dále rozvíjeli svá doporučení v návaznosti na vývoji tenisu. Proto v některých případech uvádím několik prací od jednoho autora. Pohled různých autorů na tenisovou taktiku není zcela jednotný a o shrnutí těchto názorů do jednoho uceleného společného souboru doporučení jsem se proto nepokusil. Považoval bych takový pokus za složitý a vzhledem k rozdílnosti názorů jednotlivých autorů by mohl vyznít kontroverzně. V další části jsem uvedl specifikace základních herních stylů hráčů, přičemž jsou zde uvedeny jejich přednosti, slabiny a předpokládané uplatnění. Následuje výčet základních herních činností, jejich charakteristika, využití a taktický záměr. Na závěr teoretické části byly definovány fáze taktického jednání a základní specifika tréninku taktiky v tenisu.

Teoretická znalost týkající se taktických principů nám pomáhá odhalit a pochopit taktické záměry jednotlivých tenisových hráčů. Osvojení si těchto teoretických znalostí je základním předpokladem pro vyhodnocení taktických záměrů elitních hráčů v praxi. Nespornou výhodou v posuzování taktických záměrů jednotlivých hráčů byla i vlastní zkušenost se závodním tenisem.

7 Výzkumná část

7.1 Cíle práce

- zajištění objektu výzkumu, kterým je video zápasů z konečné fáze tenisového turnaje Roland Garros
- výběr vhodných hráčů, zápasů a setů k hodnocení
- ověření a upravení kategorizačního systému pro výzkum převzatý od Drdy (2009)
- zaznamenání sledovaných činností do připravených archů
- vytvoření grafů ze získaných dat
- slovní hodnocení jednotlivých zkoumaných hráčů (profilace hráčů)
- celkové porovnání výsledků všech hráčů
- doporučení do praxe na základě analýzy

7.2 Výzkumné otázky

Jaké je rozložení využití jednotlivých herních činností dnešních elitních tenisových hráčů na antukovém povrchu?

Jaké taktické varianty jsou nejvíce používané dnešními elitními tenisovými hráči na antukovém povrchu?

Kolik procent rozeher je kratších, než 4 údery a kolik procent rozeher je delších, než 4 údery na antukovém povrchu?

Kolik procent konečných úderů bylo hráno bekhendem a kolik forhendem na antukovém povrchu?

8 Metodika práce

8.1 Objekt výzkumu

Sledovaný soubor je tvořen 8 sadami 4 hráčů figurujících v době konání turnaje do 10. místa světového žebříčku ATP. U každého hráče tedy byly zkoumány dvě sady. Všechna utkání byla hrána na grandslamovém turnaji Roland Garros 2013 na antukovém povrchu v rozmezí 4 dnů. Výběr zápasů z jediného turnaje byl inspirován zejména srovnatelností podmínek. Vybrané zápasy jsou ze čtvrtfinále, nebo závěrečných utkání turnaje. Dále byla při výběru vyhodnocovaných zápasů zohledněna některá vedlejší kritéria, která by mohla negativně ovlivnit objektivitu studie. Jedná se především o případné zranění jednoho z hráčů, nebo extrémní počasí v době konání zápasu. Objektem zkoumání byla pouze vítězná sada hráče.

V praktické části jsem navázal přímo na práci Milana Drdy, který zpracovával obdobné téma s tím rozdílem, že zkoumal tenisovou taktiku elitních hráčů na Australian Open hraném na povrchu plexicushion.

8.2 Sběr a analýza dat

Sledování bylo prováděno formou statistického vyhodnocení videozáznamů. Výhodou této metody je možnost přesného posouzení pomocí opakovaného shlédnutí záznamu. Její nevýhodou je někdy relativně úzký záběr kamery, která v některých okamžicích snímá režisérem přenosu vybranou část dvorce a není možné sledovat, co se děje na zbytku hřiště. Jen zcela ojediněle se stává, že není v záběru vítězný úder. Pokud tato situace nastane, je možné odhadnout trajektorii míče podle postavení hráče. Další možností pro získání informace o vítězném míči je poslech komentátora. V případě, že nebylo možné získat potřebné informace o vítězném úderu, nebyl takový záznam do studie zařazen.

Data získaná pozorováním byla hodnocena kvantitativní analýzou, která je založená na počtu konečných úderů hráče do různých míst na dvorci. Výsledky byly zaznamenány do připravených archů, kde jsou dopředu zaneseny všechny úderové alternativy. Zhotovením a vyhodnocením záznamových archů byla vytvořena „profilace hráčů“. Z takto získaných dat byly vybrány sledovanými hráči nejčastěji používané varianty a současně uvedena jejich úspěšnost. Taktické varianty hráčů byly hodnoceny individuálně pro každého hráče zvlášť a nakonec v celém souboru.

9 Vyhodnocování záznamů

9.1 Kategorizační systém taktických variant hráče

Kategorizační systém byl převzat z diplomové práce zabývající se obdobnou problematikou a následně upraven podle potřeb (Drda, 2009, s. 35-39).

Herní činnost: první podání (do dvou úderů sledovaného hráče)

Podání: Příímý bod z prvního podání.

Podání – volej: Varianta přechodu k síti po prvním podání a ukončení volejem, smečí, liftovaným volejem nebo stopvolejem.

Podání – konečný forhend – pravá část dvorce: Varianta konečného forhendu do pravé části dvorce po prvním podání.

Podání – konečný forhend – levá část dvorce: Varianta konečného forhendu do levé části dvorce po prvním podání.

Podání – konečný bekhend – pravá část dvorce: Varianta konečného bekhendu do pravé části dvorce po prvním podání.

Podání – konečný bekhend – levá část dvorce: Varianta konečného bekhendu do levé části dvorce po prvním podání.

Podání – obranný úder: Varianta, kdy hráč musí hrát po podání úder obranného charakteru. Tento míč je konečný. Většinou rozehra může také končit nevynucenou chybou protihráče.

Podání – stopbol: Varianta stopbolu se spodní rotací po prvním podání.

Herní činnost: druhé podání (do dvou úderů sledovaného hráče)

Podání: Příímý bod z druhého podání nebo dvojchyba

Podání – volej: Varianta přechodu k síti po druhém podání a ukončení volejem, smečí, liftovaným volejem nebo stopvolejem.

Podání – konečný forhend – pravá část dvorce: Varianta konečného forhendu do pravé části dvorce po druhém podání.

Podání – konečný forhend – levá část dvorce: Varianta konečného forhendu do levé části dvorce po druhém podání.

Podání – konečný bekhend – pravá část dvorce: Varianta konečného bekhendu do pravé části dvorce po druhém podání.

Podání – konečný bekhend – levá část dvorce: Varianta konečného bekhendu do levé části dvorce po druhém podání.

Podání – obranný úder: Varianta, kdy hráč musí hrát po podání úder obranného charakteru. Tento úder je konečný. Rozehra může také končit nevynucenou chybou protihráče.

Podání – stopbol: Varianta zkráceného úderu se spodní rotací po druhém podání.

Herní činnost: příjem po prvním podání (do dvou úderů sledovaného hráče)

Neuskutečněný příjem podání: Rozehra, ve které podávající dosáhne vítězného úderu přímo z podání.

Příjem podání forhendem – pravá část dvorce: Varianta konečného forhendy po prvním podání do pravé části dvorce hned z riternu.

Příjem podání forhendem – levá část dvorce: Varianta konečného forhendy po prvním podání do levé části dvorce hned z riternu.

Příjem podání bekhendem – pravá část dvorce: Varianta konečného bekhendu po prvním podání do pravé části dvorce hned z riternu.

Příjem podání bekhendem – levá část dvorce: Varianta konečného bekhendu po prvním podání do levé části dvorce hned z riternu.

Příjem podání – konečný forhend – pravá část dvorce: Varianta konečného forhendy po prvním podání do pravé části dvorce z druhého úderu, kdy ritern slouží jako přípravný úder.

Příjem podání – konečný forhend – levá část dvorce: Varianta konečného forhendy po prvním podání do levé části dvorce z druhého úderu, kdy ritern slouží jako přípravný úder.

Příjem podání – konečný bekhend – pravá část dvorce: Varianta konečného bekhendu po prvním podání do pravé části dvorce z druhého úderu, kdy ritern slouží jako přípravný úder.

Příjem podání – konečný bekhend – pravá část dvorce: Varianta konečného bekhendu po prvním podání do levé části dvorce z druhého úderu, kdy ritern slouží jako přípravný úder.

Stopbol z příjmu podání: Varianta zkráceného úderu se spodní rotací hned z riternu prvního podání.

Příjem podání – obranný úder: Varianta, kdy hráč musí hrát po riternu úder obranného charakteru. Tzn., že hráč si po riternu nevytvořil vhodnou situaci pro útok. Jedná se o blokovaný přímý míč se sporní rotací. Rozehra může také končit nevynucenou chybou protihráče.

Obranný příjem podání – konečný úder: Varianta riternu, který má prokazatelně obranný charakter (záměrem hráče je pouze vrátit míč) a vítězného úderu (lob).

Příjem podání - náběh k síti – konečný volej forhendem s horní rotací: Varianta přechodu k síti po riternu, zakončení forhendovým volejem s horní rotací (do 2 úderů sledovaného hráče).

Příjem podání – náběh k síti – konečný volej forhendem se spodní rotací: Varianta přechodu k síti po riternu, zakončení forhendovým volejem se spodní rotací (do 2 úderů sledovaného hráče).

Příjem podání – náběh k síti – konečný volej bekhendem s horní rotací: Varianta přechodu k síti po riternu, zakončení bekhendovým volejem s horní rotací (do 2 úderů sledovaného hráče).

Příjem podání – náběh k síti – konečný volej bekhendem se spodní rotací: Varianta přechodu k síti po riternu, zakončení bekhendovým volejem se spodní rotací (do 2 úderů sledovaného hráče).

Herní činnost: příjem podání po druhém podání (do dvou úderů sledovaného hráče)

Neuskutečněný příjem podání: Rozehra, ve které dosáhne podávající vítězného bodu přímo z podání, nebo dvojchyba.

Příjem podání forhendem – pravá část dvorce: Varianta konečného forhendu po druhém podání do pravé části dvorce hned z riternu.

Příjem podání forhendem – levá část dvorce: Varianta konečného forhendy po druhém podání do levé části dvorce hned z riternu.

Příjem podání bekhendem – pravá část dvorce: Varianta konečného bekhendy po druhém podání do pravé části dvorce hned z riternu.

Příjem podání bekhendem – levá část dvorce: Varianta konečného bekhendy po druhém podání do levé části dvorce hned z riternu.

Příjem podání – konečný forhend – pravá část dvorce: Varianta konečného forhendy po druhém podání do pravé části dvorce z druhého úderu, kdy ritern slouží jako přípravný úder.

Příjem podání – konečný forhend – levá část dvorce: Varianta konečného forhendy po druhém podání do levé části dvorce z druhého úderu, kdy ritern slouží jako přípravný úder.

Příjem podání – konečný bekhend- pravá část dvorce: Varianta konečného bekhendy po druhém podání do pravé části dvorce z druhého úderu, kdy ritern slouží jako přípravný úder.

Příjem podání – konečný bekhend – levá část dvorce: Varianta konečného bekhendy po druhém podání do levé části dvorce z druhého úderu, kdy ritern slouží jako přípravný úder.

Stopbol z příjmu podání: Varianta zkráceného úderu se sporní rotací hned z druhého podání.

Obranný příjem podání: Varianta, kdy hráč musí hrát po podání úder obranného charakteru. Jedná se o blokovaný přímý míč zahraný se spodní rotací. Výměna může také končit nevynucenou chybou protihráče.

Obranný příjem podání – konečný úder: Varianta riternu, který má obranný charakter (záměrem hráče je pouze vrátit míč) a vítězného úderu (lob).

Příjem podání - náběh k síti – konečný volej forhendem s horní rotací: Varianta přechodu k síti po riternu, zakončení forhendovým volejem s horní rotací (do 2 úderů sledovaného hráče).

Příjem podání – náběh k síti – konečný volej forhendem se spodní rotací: Varianta přechodu k síti po riternu, zakončení forhendovým volejem se spodní rotací (do 2 úderů sledovaného hráče).

Příjem podání – náběh k síti – konečný volej bekhendem s horní rotací: Varianta přechodu k síti po riternu, zakončení bekhendovým volejem s horní rotací (do 2 úderů sledovaného hráče).

Příjem podání – náběh k síti – konečný volej bekhendem se spodní rotací: Varianta přechodu k síti po riternu, zakončení bekhendovým volejem se spodní rotací (do 2 úderů sledovaného hráče).

Herní činnost: hra od základní čáry (od třetího úderu sledovaného hráče)

Konečný forhend – pravá část dvorce: Varianta konečného forhendu do pravé části dvorce při hře od základní čáry (od 3. úderu sledovaného hráče).

Konečný forhend – levá část dvorce: Varianta konečného forhendu do levé části dvorce při hře od základní části (od 3. úderu sledovaného hráče).

Konečný bekhend – pravá část dvorce: Varianta konečného bekhendu do pravé části dvorce při hře od základní čáry (od 3. úderu sledovaného hráče).

Konečný bekhend – levá část dvorce: Varianta konečného bekhendu do levé části dvorce při hře od základní čáry po dvou a více zahraných úderech.

Stopbol: Varianta zkráceného úderu se spodní rotací při hře od základní čáry (od 3. úderu sledovaného hráče).

Obranný úder: Varianta, kdy hráč musí hrát úder obranného charakteru při hře od základní čáry (od 3. úderu sledovaného hráče). Rozehra může také končit nevynucenou chybou soupeře.

Obranný úder – konečný úder: Varianta úderu, který má obranný charakter (záměrem hráče je pouze vrátit míč) a vítězného úderu (lob) (od 3. úderu sledovaného hráče).

Náběh k síti – konečný volej forhendem s horní rotací: Varianta přechodu k síti, zakončení forhendovým volejem s horní rotací (od 3. úderu sledovaného hráče).

Náběh k síti – konečný volej forhendem se spodní rotací: Varianta přechodu k síti, zakončení forhendovým volejem se spodní rotací (od 3. úderu sledovaného hráče).

Náběh k síti – konečný volej bekhendem s horní rotací: Varianta přechodu k síti , zakončení bekhendovým volejem s horní rotací (od 3. úderu sledovaného hráče).

Náběh k síti – konečný volej bekhendem se spodní rotací: Varianta přechodu k síti, zakončení bekhendovým volejem se spodní rotací (od 3. úderu sledovaného hráče).

Je třeba zmínit, že v záznamech není činěn rozdíl mezi pravorukými a levorukými hráči. Pokud pravák zahraje forhend do pravé části dvorce, je to forhend podél lajny. Pokud zahraje forhend do levé části, je to forhend křížem. Naopak pokud levák zahraje forhend do pravé části dvorce, je to forhend křížem. Pokud zahraje forhend do levé části dvorce, je to forhend podél lajny. Obdobně je to s bekhendem.

9.2 Předpokládaný výstup informací

9.2.1 Profilace hráčů

Prostřednictvím použitého systému byl vytvořen profil hráčů týkající se herních činností a stylu hry. Následně byly shrnuty taktické varianty hráčů znázorněné grafem. Na základě rozboru taktických variant všech sledovaných hráčů a využití jejich jednotlivých herních činností jsem přidal slovní a tedy částečně subjektivní hodnocení těchto hráčů. Mimo to práce obsahuje další statistiky ze sledovaných sad.

9.3 Četnost úderů na jednu rozehru

Tato část výzkumu hodnotila délku každé jednotlivé rozehry v sadě podle počtu zahranych úderů. Rozehry byly rozděleny do dvou skupin: rozehry se 2 údery sledovaného hráče a méně a rozehry s více než 2 údery sledovaného hráče.

9.4 Počet náběhů k síti

Zde byl analyzován počet náběhů k síti u zkoumaných hráčů v daném setu. Jako kritérium pro definici náběhu k síti jsem v mé práci zvolil podmínku, že hráč po náběhu zahrál volej.

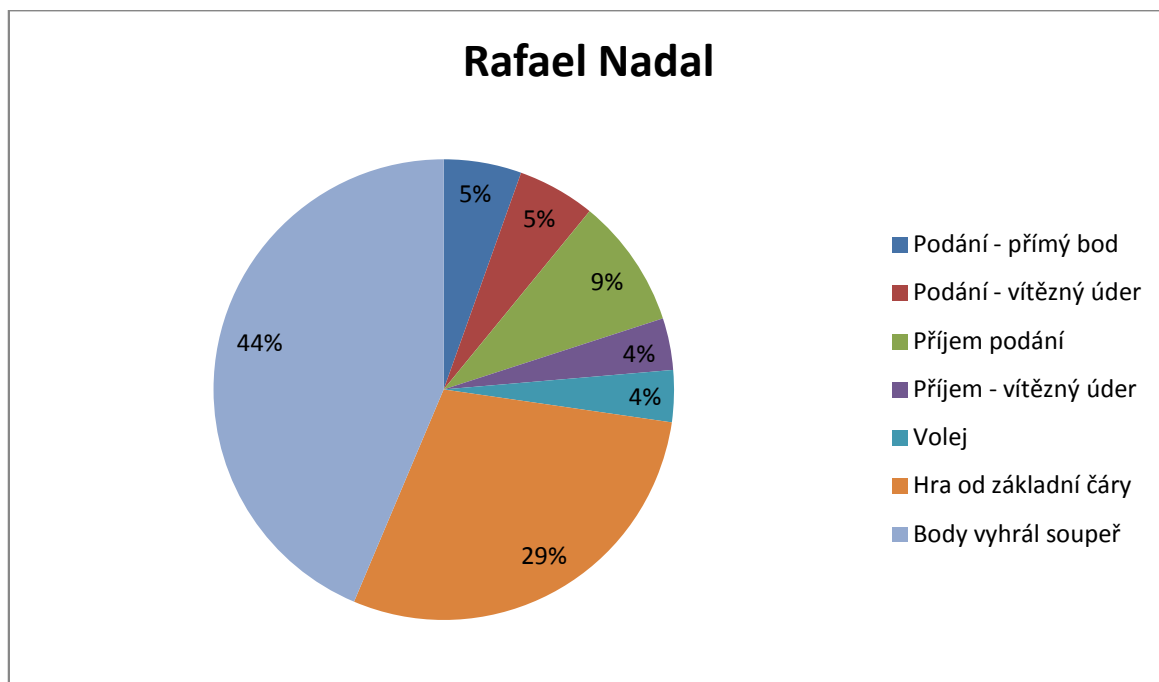
10 Předpokládané využití výsledků

Výsledky studie by měly rozšířit a obohatit pohled na taktické činnosti současných vrcholových tenistů. Práce by měla formulovat určitá doporučení, zejména pro specifický trénink taktiky na antuce. Dále práce hledá rozdíly mezi hrou na antukovém povrchu a povrchu plexicushion. Byl bych rád, kdyby práce získala zájem a uplatnění mezi studenty s tenisovou specializací, v trenérských školách, případně mezi samotnými hráči. Věřím, že po rozšíření počtu vyhodnocených herních sad by tato práce mohla pomoci v plánování tréninku a herní strategie závodním hráčům.

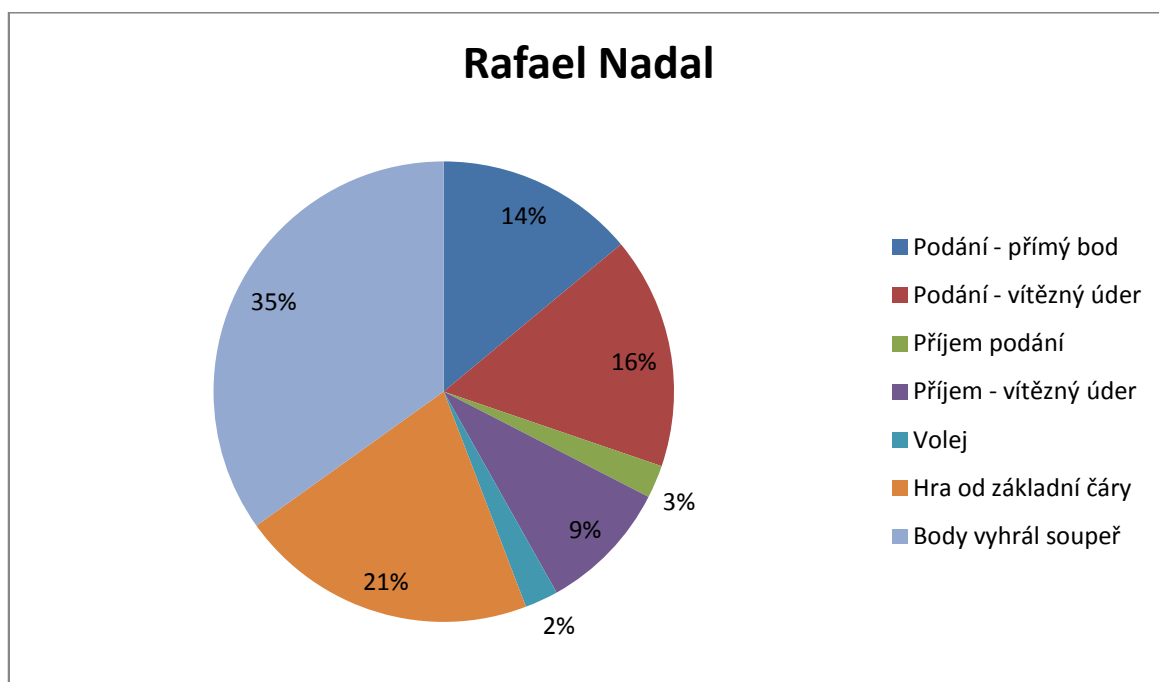
11 Výsledky výzkumu

11.1 Herní profil hráčů

Každý graf znázorňuje procenta konečných míčů v dané sadě.

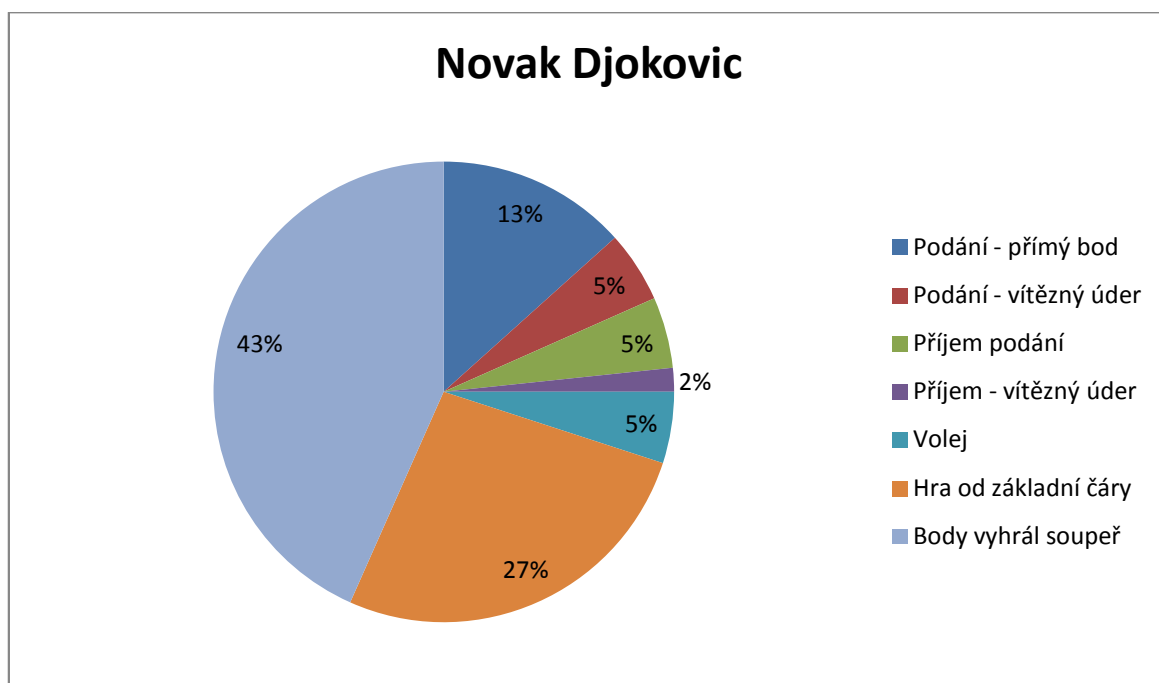

Utkání: Nadal – Wawrinka 6/2 6/3 6/1

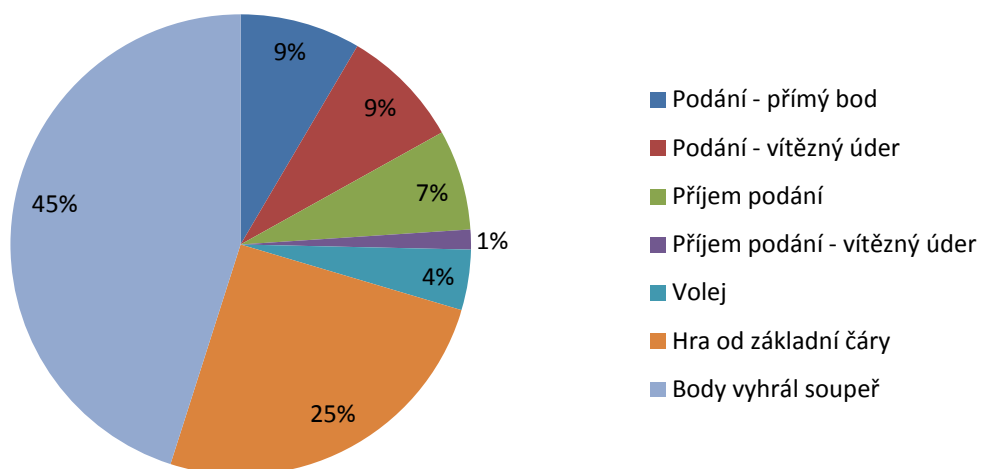
Utkání: Nadal – Wawrinka 6/2 6/3 6/1

Rafael Nadal je hráč, jehož hernímu stylu vyhovuje nejlépe právě antuka. Nadal hraje agresivně od základní čáry. Jak ukazují grafy, hrou od základní čáry získává tento hráč vysoké procento vyhraných míčů (29% a 21%). Graf ukazuje, že Nadal je schopen získat velký počet míčů z podání. Ve druhé zkoumané sadě Nadal získal ze svého podání 30%. V první zkoumané sadě získal pouze 10%. Nadal je hráč se silnou obranou a často těží z chyb soupeře. K síti postupuje výjimečně (4% a 2% získaných bodů), většinou pokud je k tomu soupeřem donucen. Nadal je jediný pozorovaný hráč, který hraje levou rukou.

Utkání: Djokovic – Nadal 4/6 6/3 1/6 7/6 7/9

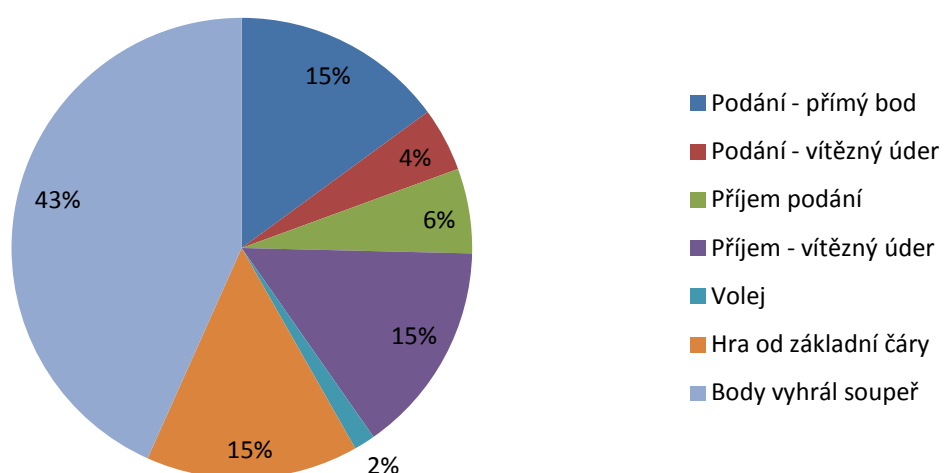
Novak Djokovic

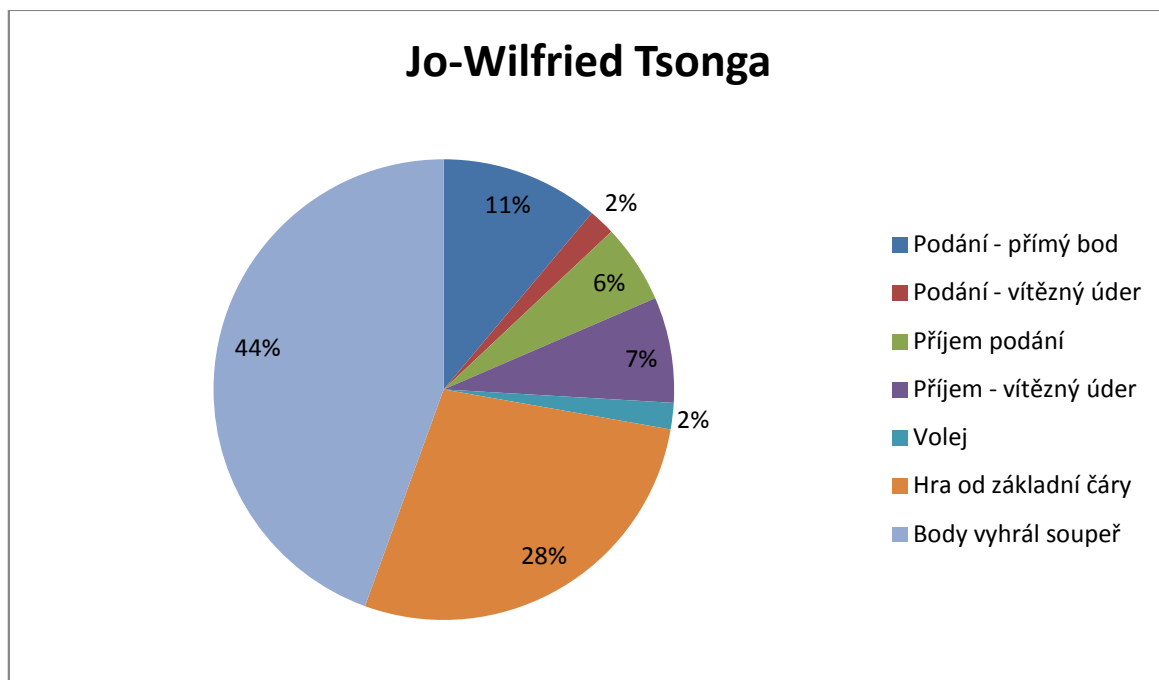
Utkání: Djokovic – Nadal 4/6 6/3 1/6 7/6 7/9

Djokovič je hráč celodvorcový, který těží ze své agresivní hry od základní čáry (27% a 25%). Dále Djokovič těží ze svého podání (obě sady 18%). Djokovič je hráč se skvělou obranou, ale ne méně efektivním útokem. Je to hráč s útočným stylem hry.

Jo-Wilfried Tsonga

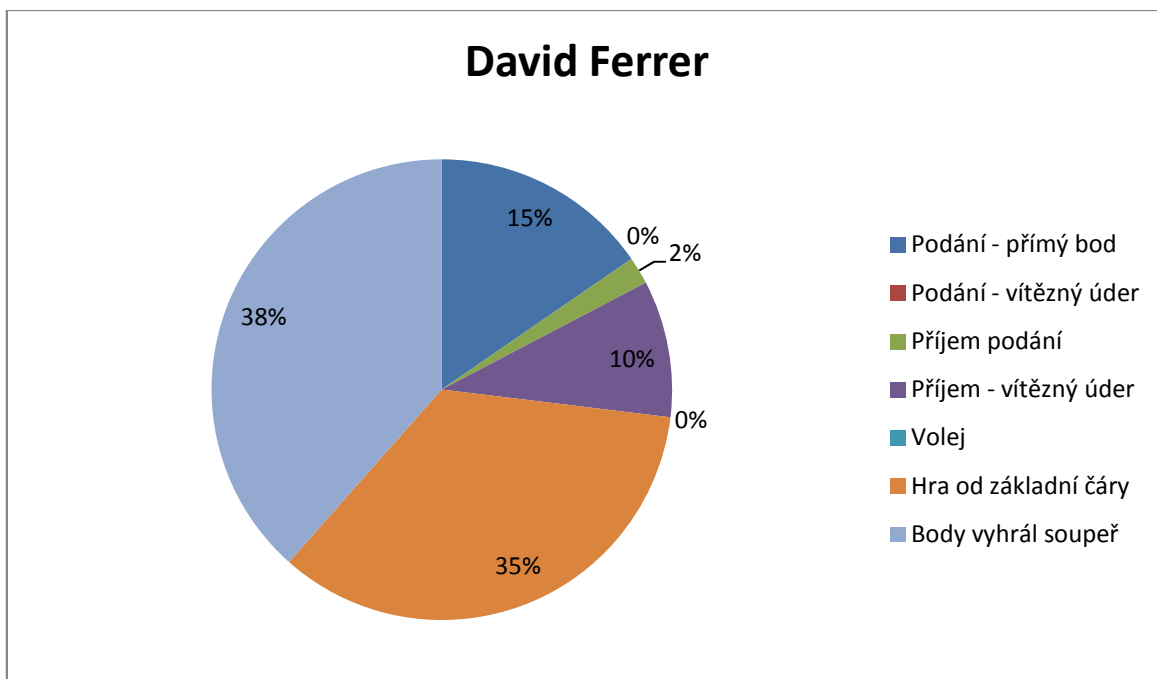

Utkání: Tsonga – Federrer 7/5 6/3 6/3

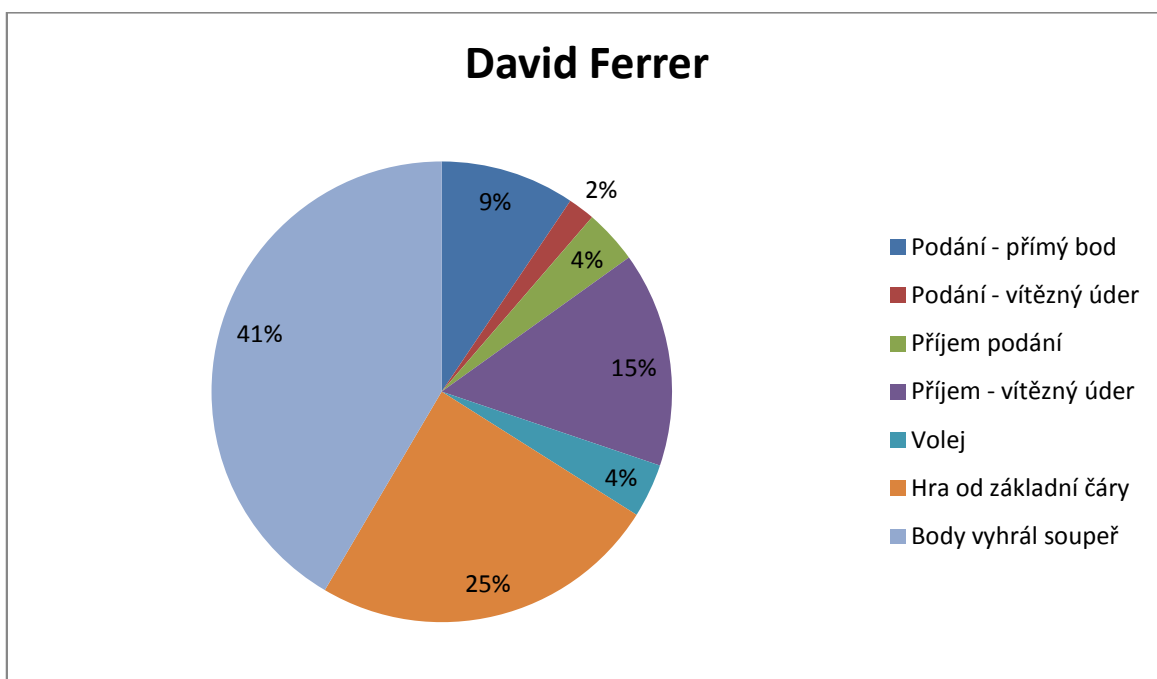

Utkání Tsonga – Federrer 7/5 6/3 6/3

Tsonga je hráč, který hraje agresivně od základní čáry. Jeho hlavní zbraní je podání (19% a 13%), kterým si získává body přímo, nebo jím dostává soupeře pod tlak. Tsonga se často snaží ukončit rozehru prvními údery. O tom svědčí vysoké procento získaných míčů příjmem podání, nebo následným míčem (21% a 13%). Tsonga je útočným typem hráče, který málokdy využívá varianty přechodu k síti.

Utkání: Ferrer – Tsonga 6/1 7⁷/6³ 6/2

Utkání: Ferrer – Tsonga 6/1 7⁷/6³ 6/2

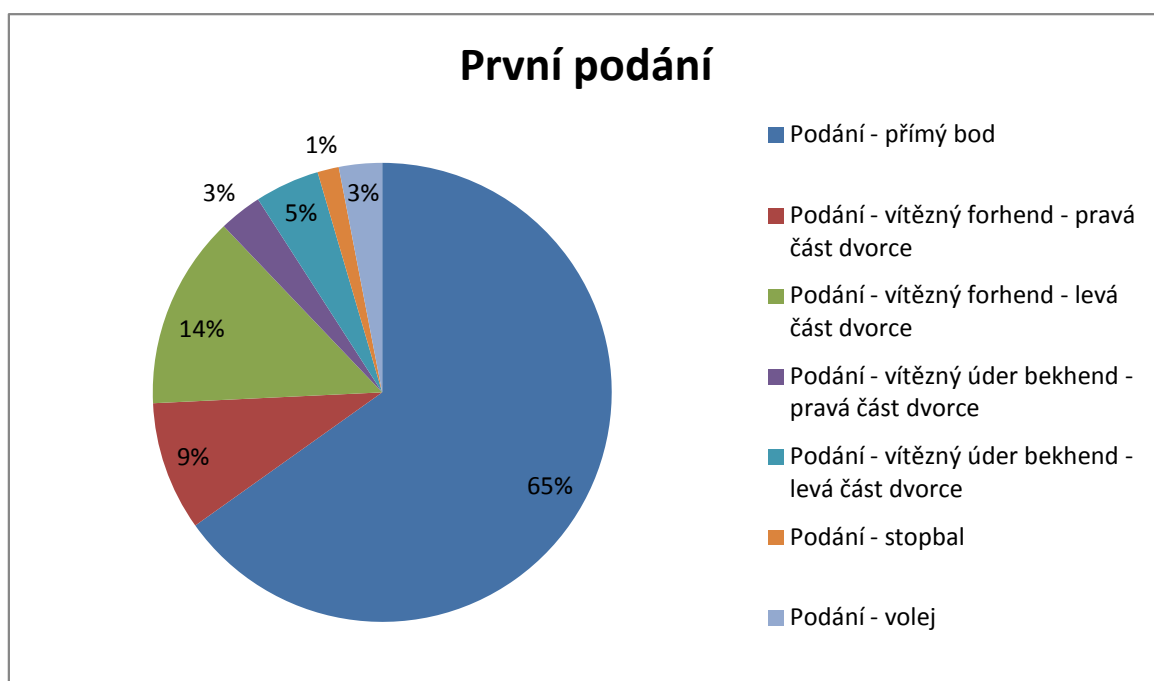
Ferrer je obranným typem hráče. Jeho velkou zbraní je příjem podání (12% a 19%). Díky dobrému příjmu má velké šance na proražení soupeřova podání. Dále Ferrer

využívá své "top spinové" údery ve hře od základní čáry (35% a 25%). Tento hráč nedělá zbytečné chyby, hraje vytrvalý tenis a čeká na chyby soupeře. K síti Ferrer postupuje spíše z donucení.

11.2 Využití taktických variant v rámci herních činností hráčů

Níže uvedené grafy udávají procentuální zastoupení jednotlivých taktických variant vybraných hráčů ve všech zkoumaných sadách v rámci dané herní činnosti.

11.2.1 Herní činnost: první podání

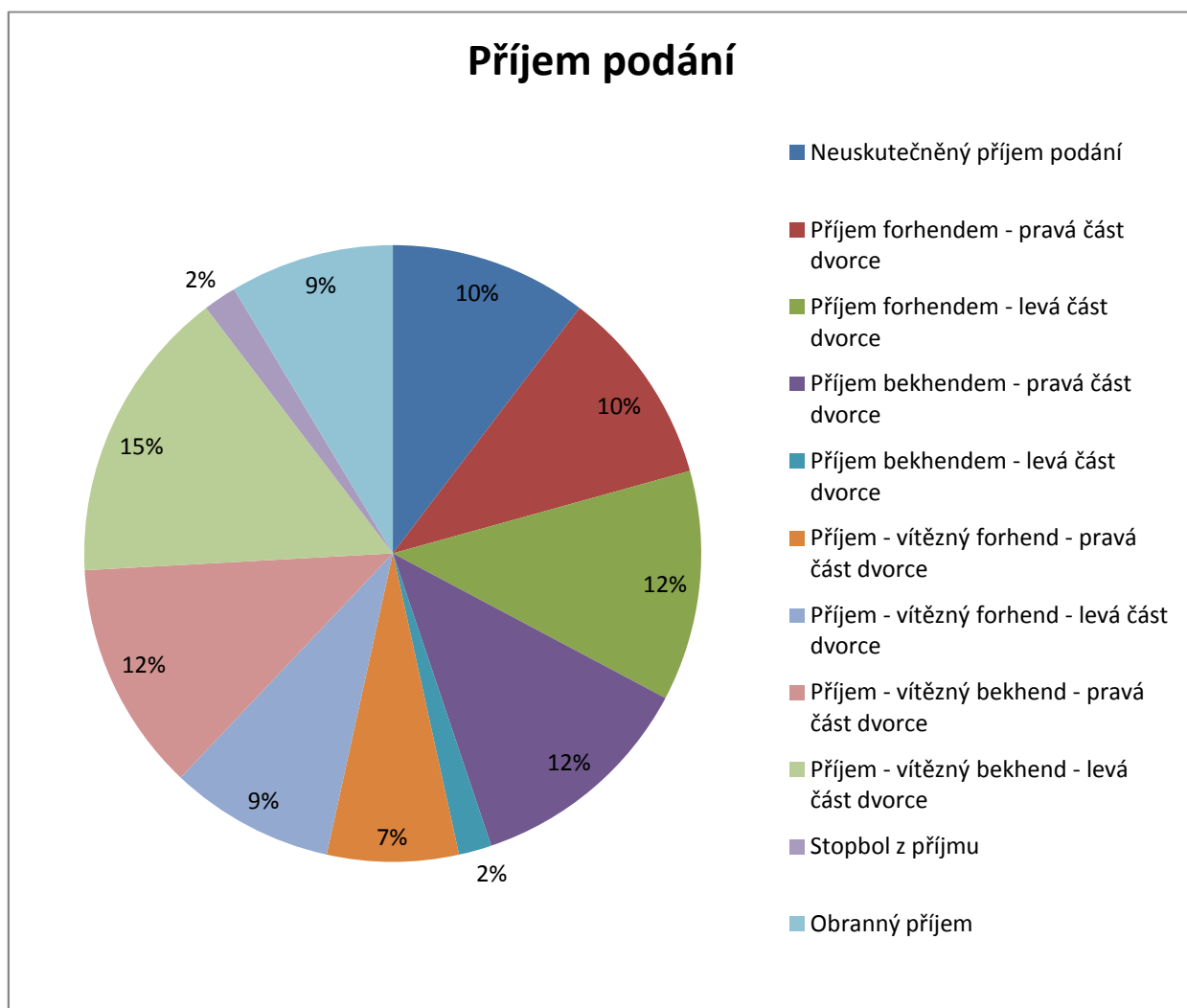

Tento graf znázorňuje, jakým způsobem získávali sledovaní hráči body z prvního podání. Přímých bodů z podání dosáhl nejvíce Tsonga, který v obou sadách dohromady získal 15 přímých bodů z podání, což je 34,8% (z výše uvedených 65%). Druhým hráčem, který získal nejvíce přímých bodů z podání je Djokovič. Získal 10 přímých bodů z podání, neboli 23,2% (z výše uvedených 65%). Úspěšnost ostatních hráčů je zanedbatelná.

11.2.2 Herní činnost: druhé podání

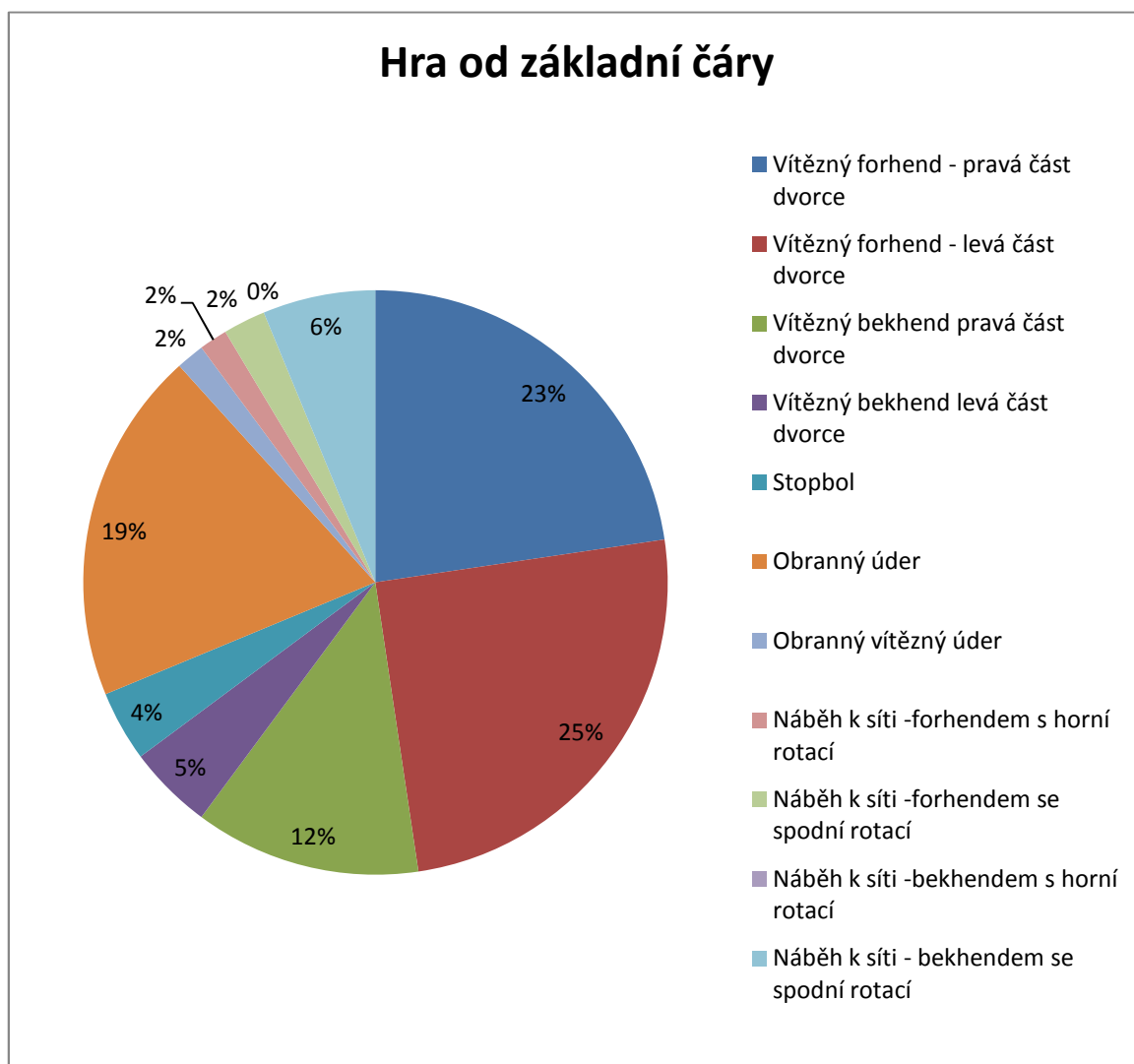
Zisk bodů v této činnosti byl mizivý. Z tohoto důvodu nebyl uveden graf.

11.2.3 Herní činnost: příjem prvního a druhého podání

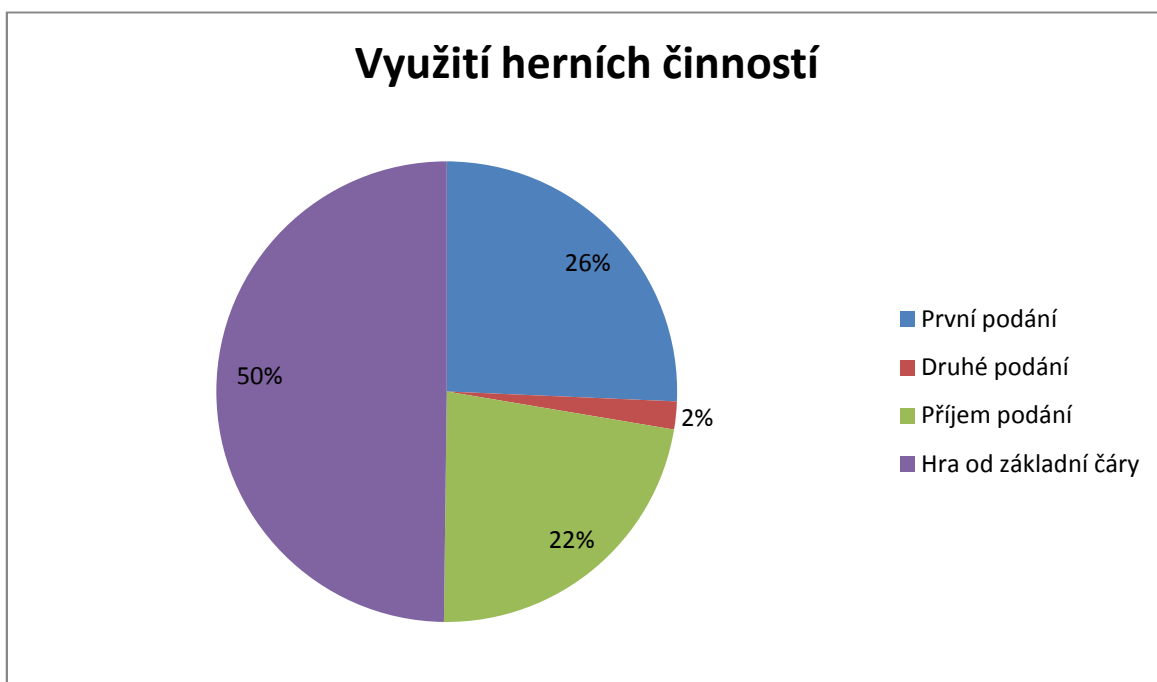
Nejvíce míčů z příjmu prvního a druhého podání získal Ferrer. Celkem ve dvou sadách získal 16 míčů z příjmu, což je 27,5% z výše uvedených 100% získaných míčů od všech sledovaných hráčů.

11.2.4 Herní činnost: hra od základní čáry

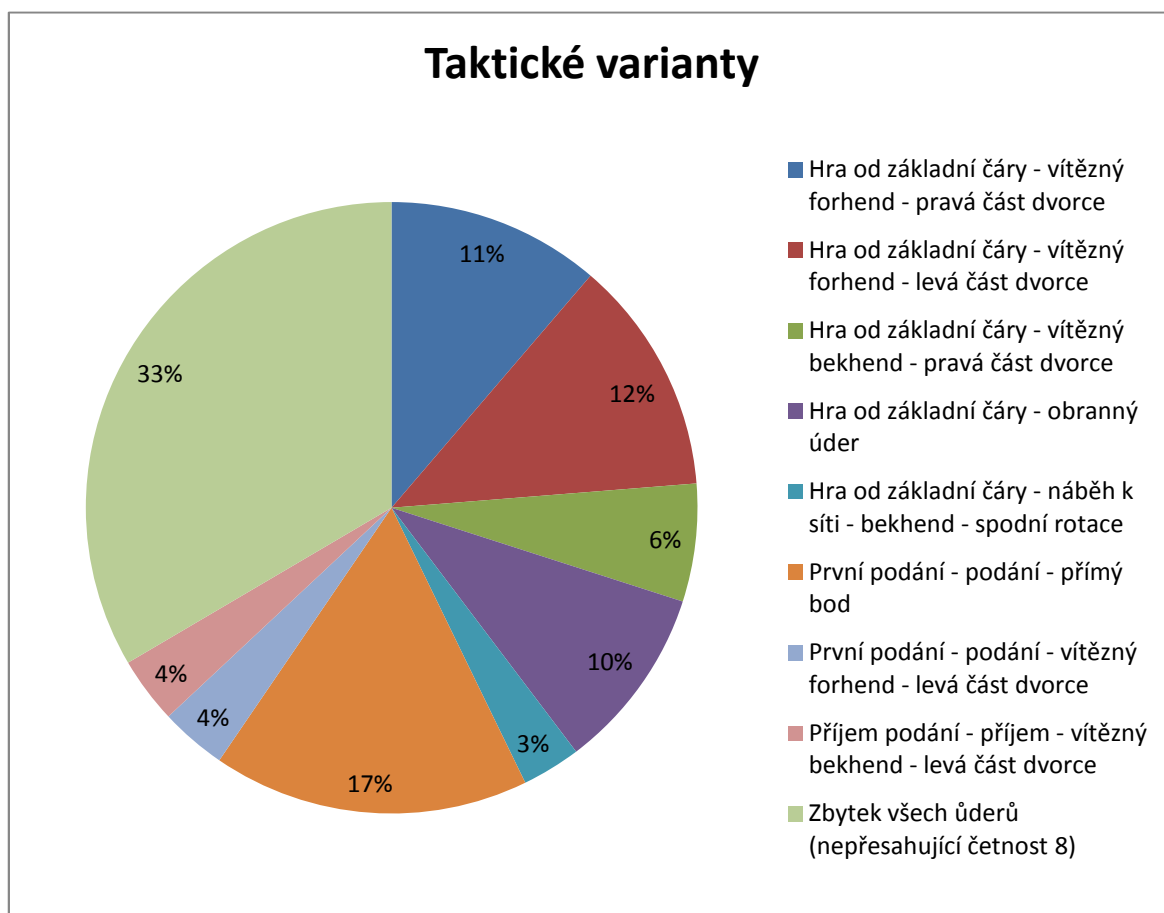
Nejvíce využívaná taktická varianta při hře od základní čáry je vítězný úder forhendem do levé části dvorce. Tuto variantu nejvíce využíval Djokovič. Ve sledovaných sadách ukončil tímto způsobem 12 rozeher, což je 9,3% z výše uvedených 25% v grafu. Druhá nejvíce využívanou variantou byl vítězný forhend do pravé části dvorce. Tuto variantu nevíce využili Djokovič a Nadal. Ve sledovaných sadách takto každý ukončil 9 rozeher, což je 7,3% pro každého z 23% rozeher uvedených v grafu. Další často využitou variantou byl obranný úder. Tuto variantu podle předpokladů nejčastěji využil Ferrer. Využil ji celkem 10 krát, což činí 7,6% z 19% uvedených v grafu. Nejméně využívanými variantami byly náběhy k síti.

11.2.5 Shrnutí využití herních činností

Tento graf znázorňuje rozdělení všech vítězných míčů zahráných vybranými hráči podle herních činností dle kategorizačního systému (viz. kap. 6.5.1.). Celkem bylo zaznamenáno 257 vítězných úderů v 8 sadách u 4 sledovaných hráčů. 50% míčů bylo zahráno při herní činnosti hra od základní čáry. Druhá polovina vítězných míčů byla více méně rovnoměrně rozdělena mezi činnosti první podání a příjem podání.

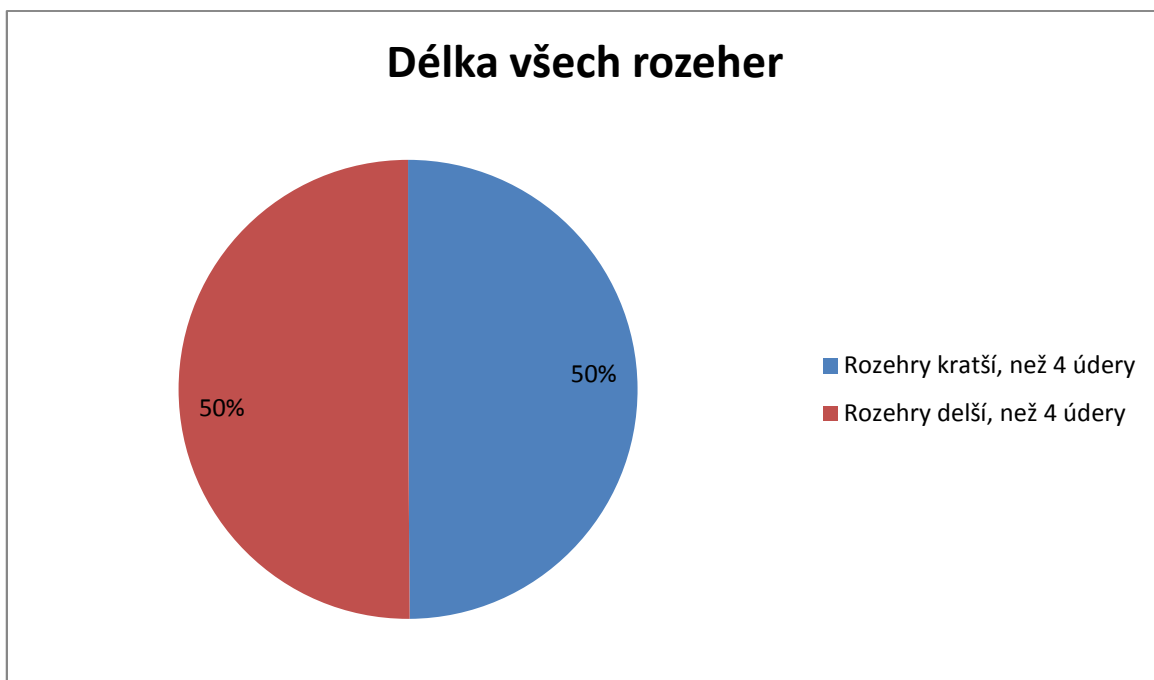
11.2.6 Shrnutí využití taktických variant

Tento graf znázorňuje rozdělení vítězných míčů podle využití jednotlivých taktických variant. Znárodněny byly pouze varianty s četností využití vyšší než 8 míčů. Všechny varianty s menší četností než 8 míčů byly označeny v grafu jako Zbytek všech míčů. Varianty s četností menší, než 8 dohromady tvoří 33% všech vyhraných míčů (85 z 257). Tento výsledek ukazuje na velkou variabilitu hry. Ač předchozí graf ukazuje, že zdaleka nejvyužívanější herní činností je hra od základní čáry, tak nejvíce využitá taktická varianta byl přímý bod z podání. Tento způsob získání bodu představuje 17% ze všech vyhraných míčů (43 z 257). Nejvyšší procento u této variantu zdůvodňují větším zobecněním činnosti podání v katagorizačním systému (pouze bod, nikoli umístění), než má hra od základní čáry. Druhou nejvíce využívanou variantou byl vítězný forhend zahráný do levé části dvorce v herní činnosti od základní čáry. Celkem tak bylo zahráno 12% ze všech vyhraných míčů (32 z 257). Třetí nejvíce využívanou variantou byl vítězný forhend zahráný do pravé části dvorce v herní činnosti od základní

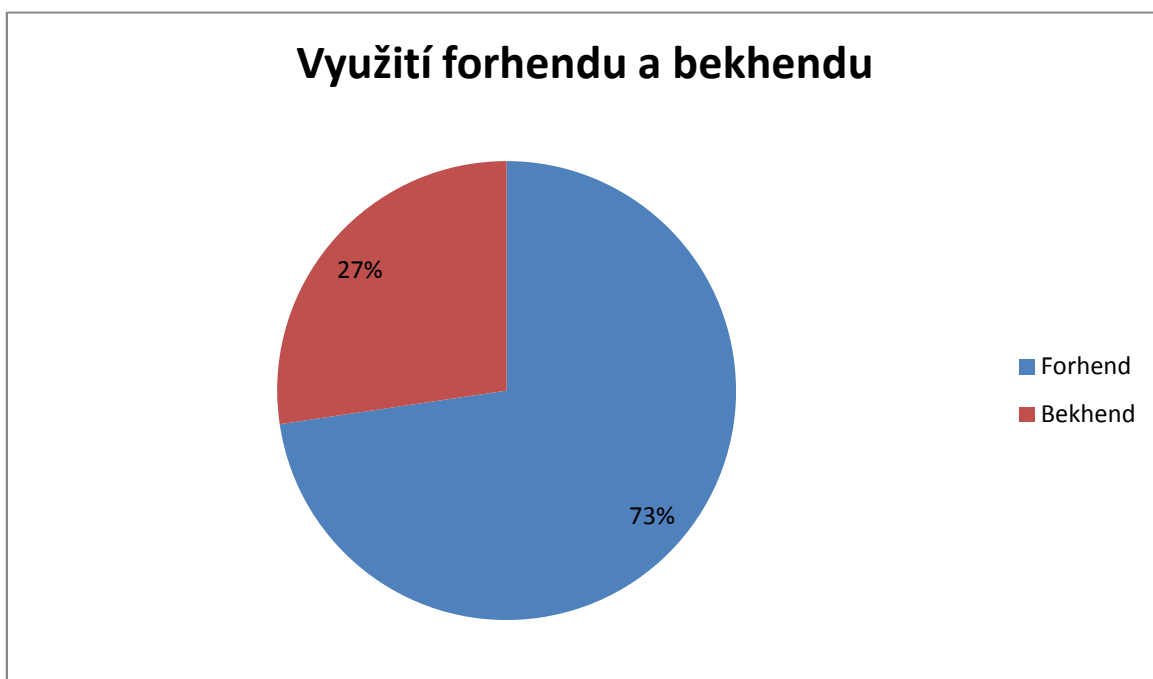
čáry, což činilo celkem 11% ze všech vyhraných úderů (29 z 257). Čtvrtou nejvíce využívanou variantou byl obranný úder v herní činnosti od základní čáry. Ten představoval 10% ze všech vyhraných úderů (25 z 257).

11.2.7 Délka všech rozeher

Graf zobrazuje délku všech rozeher ve všech sledovaných sadách. Tato statistika hodnotí délku roze hry podle počtu úderů. V 50% bylo zahráno více, než 4 údery na roze hru a v 50% bylo zahráno méně, než 4 údery na roze hru. Tuto statistiku velmi ovlivnila herní činnost první podání (graf první podání).

11.2.8 Využití forhendu a bekhendu

Graf zobrazuje, kolik procent konečných míčů bylo zahráno forhendem a kolik bekhendem. V této statistice není zahrnuto podání. Jeho zařazení by značně zkreslilo výsledky. Smeč byla posuzována jako forhend. Výsledky ukázaly, že forhend slouží všem sledovaným hráčům jako hlavní zbraň k ukončení roze hry. Tato statistika byla ovlivněna tzv. obíháním bekhedu, které mohou hráči díky vlastnostem pomalého antukového povrchu častěji využít (viz. kap. 5.6. Fyzikální vlastnosti tenisových dvorců).

12 Diskuse

Tato práce se zabývá analýzou taktických variant a zjištění taktického pojetí hry elitních hráčů na antuce. Prvním krokem pro úspěšné zpracování této práce bylo zajištění objektu výzkumu. Objekt výzkumu tvoří 4 elitní hráči, kteří se probojovali do konečné etáže turnaje Rolan Garros 2013. U každého hráče byly pro zvýšení objektivitu zkoumány dvě vítězné sady. U výběru zkoumaných sad byl brán velký ohled na vnější validitu. Zkoumané sady nebyly nijak ovlivněny atypickými přírodními vlivy, chybou rozhodčích, či zraněním. Druhým krokem bylo upravení záznamového archu, jelikož některé parametry nebyly zcela vyhovující. Čtvrtým krokem bylo vytvoření grafů ze získaných dat. Posledním pátým krokem pro vytvoření tohoto výzkumu bylo vyhodnocení jednotlivých grafů. Výsledky mohou být částečně zkrusleny aktuální formou hráčů. V následujících odstavcích jsou uvedeny odpovědi na hlavní výzkumné otázky.

První výzkumná otázka zjišťovala, jaké je rozložení využití jednotlivých herních činností dnešních elitních tenisových hráčů na antukovém povrchu. Na otázku odpovídají grafy z kapitoly Herní profil hráčů (kap. 11.1). U každého hráče jsou dva grafy znázorňující rozložení konečných míčů v daných sadách. Byly zkoumány dvě sady u každého hráče pro zvýšení objektivitu výzkumu. Nejvíce využívaná herní činnost byla Hra od základní čáry. V průměru tato činnost tvoří u každého hráče 26,75% bodů ze sady. Nejvíce procent bodů touto činností získal Ferrer v první sledované sadě 35%. Nejméně procent bodů touto činností získal Tsonga v první sledované sadě 15%. Druhou nejúspěšnější činností při zisku konečných míčů ve vybraných sadách tvoří podání. V průměru tato činnost představuje u každého hráče 16,75% bodů ze sady. Nejvíce procent bodů získal touto činností Nadal ve druhé sledované sadě - 30%. Nejméně procent bodů touto činností získal také Nadal v první sledované sadě - 10%. Dále je v grafech uvedeno, kolik procent míčů ze sady získal soupeř sledovaného hráče. V průměru ze všech hodnocených sad získal soupeř 41,6% všech konečných míčů. Největší procento míčů 44% ztratili shodně Nadal v první sledované sadě a Tsonga v druhé sledované sadě. Nejmenší procento míčů 35% ztratil v druhé sledované sadě Nadal. Dále se otázkou využití herních činností zabývá kapitola Shrnutí využití herních činností (kap. 11.2.5). Celkové rozložení herních činností pouze

v rámci vítězných míčů sledovaných hráčů ukázalo, že hráči ve sledovaných sadách získali 50% všech vyhraných míčů herní činností Hra od základní čáry. 26% všech vítězných míčů získali herní činností první podání. 2% herní činností druhé podání a 22% herní činností příjem podání.

Druhá výzkumná otázka se soustředí na využití jednotlivých taktických variant. Jaké taktické varianty jsou nejvíce využívány dnešními elitními tenisovými hráči na antukovém povrchu? V kapitole Využití taktických variant v rámci herních činností (kap. 11.2) nacházíme částečně odpověď na druhou výzkumnou otázku ve vztahu k herním činnostem. Odpověď zaměřující se čistě na použití jednotlivých taktických variant se nachází v kapitole Shrnutí využití taktických variant (kap. 11.2.6). Graf v této kapitole znázorňuje rozdělení vítězných míčů podle využití jednotlivých taktických variant. Znázorněny byly pouze varianty s četností využití vyšší než 8 míčů. Všechny varianty s menší četností než 8 míčů byly označeny v grafu jako Zbytek všech míčů. Ač je v předchozím odstavci uvedeno, že zdaleka nejvyužívanější herní činností je hra od základní čáry (50% všech vítězných míčů), tak nejvíce úspěšná taktická varianta byl přímý bod z podání. Tento způsob získání bodu představuje 17% ze všech vítězných míčů (43 z 257). Nejvyšší procento u této varianty je způsobeno zobecněním činnosti podání v katagorizačním systému (hodnocen pouze bod, nikoli umístění). Jinak je tomu v činnosti hra od základní čáry, kde nacházíme několik podskupin (rozdělených dle umístění). Druhou nejvíce využívanou variantou byl vítězný forhend zahráný do levé části dvorce v herní činnosti od základní čáry. Tento úder je u všech vyjma Nadala (levák) křížný forhend. Celkem tak bylo zahráno 12% ze všech vítězných míčů (32 z 257). Třetí nejvíce využívanou variantou byl vítězný forhend zahráný do pravé části dvorce v herní činnosti od základní čáry, což činilo celkem 11% ze všech vítězných úderů (29 z 257). Čtvrtou nejvíce využívanou variantou byl obranný úder v herní činnosti od základní čáry. Ten představoval 10% ze všech vítězných úderů (25 z 257). Vysoké procento míčů získaných touto činností poukazuje na velice kvalitní obranu sledovaných hráčů.

Třetí výzkumná otázka se zabývá délkou rozeher na antukovém povrchu. Kolik procent rozeher je kratších, než 4 údery a kolik procent rozeher je delších, než 4 údery na antukovém povrchu? Výsledky výzkumu odpovídající na toto

otázku jsou uvedeny v kapitole Délka všech výměn (kap. 11.2.7). Získané údaje naznačují, že 50% sledovaných rozeher bylo delších, než 4 údery a 50% sledovaných rozeher bylo kratších než 4 údery. Podle mého názoru tento výsledek ukazuje, že elitní hráč je na antuce schopen získávat důležité body jak v dlouhé rozeře, tak i v kratší rozeře jak při svém podání, tak při svém příjmu.

Čtvrtá výzkumná otázka se týká procentuálního využití forhendu a bekhendu při zahrání konečného úderu. Kolik procent konečných úderů bylo hráno bekhendem a kolik forhendem na antukovém povrchu? Tato otázka byla zodpovězena v kapitole Využití forhendu a bekhendu (kap. 11.2.8). Hráči zakončovali své roze hry ze 73% forhendem a z 27% bekhendem. Tato evidentní dominance forhendu prokazuje snahu hráčů o využití jejich forhendu jako hlavní zbraně v zápase.

Prezentovaná statistická čísla potvrdila vliv antuky na taktiku hry. Nejmarkantněji se to projevilo v délce výměn. Vysoké procento delších výměn představuje potřebu přípravy vítězného úderu, kterého se na antukovém povrchu dosahuje obtížněji, než na površích rychlejších. Překvapivě vysoké zastoupení má skupina vítězných úderů bez specifického charakteru, do které spadají procentuálně málo zastoupené údery (33% všech vítězných úderů dohromady). Tato skutečnost poukazuje na možnost úspěšného využití komplexního spektra úderů. Domnívám se, že tuto pestrost a variabilitu úderů na rychlejších površích nevidíme.

13 Závěr

Cílem práce bylo kvantitativní analýzou taktických variant vybraných hráčů na antukovém povrchu zjistit, jaké je taktické pojetí hry elitních tenisových hráčů na pomalém antukovém povrchu. Materiál pro grafy znázorňující využití jednotlivých taktických variant v rámci dané herní činnosti byl získán statistickým vyhodnocením záznamových archů získaných nepřímým pozorováním videozáznamů vybraných tenisových utkání. Z grafů získané statistické údaje byly použity při tvorbě profilace vybraných hráčů a dodatečně doplněny vlastní subjektivní charakteristikou herního stylu těchto hráčů. Tato profilace jasně ukazuje, jakým způsobem jednotliví hráči vyhráli sledované sady. Statistika herních činností prokázala, že 50% rozeher bylo ukončeno s vyšším počtem úderů, než 4. Tento údaj jsme zkonstatovali navzdory kvalitnímu servisu (herní činnost první podání 26% vítězných míčů) a útočnému agresivnímu hernímu pojetí vybraných hráčů. Vysvětlení je třeba spatřovat především ve specifických vlastnostech antukového povrchu. Rozbor jednotlivých taktických variant ukázal velkou pestrost zahráných úderů, jelikož 33% všech vítězných míčů (85 z 257) zahrnuje dohromady všechny taktické varianty, které nedosáhly četnosti 8 v celém sledovaném souboru (v grafu označené jako Zbytek všech míčů). Nejúspěšnější taktickou variantou byl přímý bod z podání. Tento způsob získání bodu představuje 17% ze všech vítězných míčů (43 z 257). Nejvyšší procento u této variantu zdůvodňují větším zobecněním činnosti podání v katagorizačním systému (pouze bod, nikoli umístění atd.), než má hra od základní čáry. Druhou nejvíce využívanou variantou byl vítězný forhend zahráný do levé části dvorce v herní činnosti od základní čáry. Celkem tak bylo zahráno 12% ze všech vítězných míčů (32 z 257). Třetí nejvíce využívanou variantou byl vítězný forhend zahráný do pravé části dvorce v herní činnosti od základní čáry, což činilo celkem 11% ze všech vítězných úderů (29 z 257). Čtvrtou nejvíce využívanou variantou byl obranný úder v herní činnosti od základní čáry. Ten představoval 10% ze všech vítězných úderů (25 z 257). Další statistika ukazuje, že 73% konečných míčů bylo zahráno forhendem. Což značí, že forhend slouží všem sledovaným hráčům jako hlavní zbraň k ukončení roze hry.

Tato práce by mohla být v mnoha ohledech rozšířena. Pro zvýšení objektivity by mohl být značně rozšířen zkoumaný soubor hráčů a sad. Dále se zde nabízí možnost

rozšíření výzkumných otázek o procentuální úspěšnosti jednotlivých úderů, či taktických variant. Dále by bylo možné v budoucnu zpracovat totožný výzkum na jiném povrchu, s hráči jiné věkové, či výkonostní kategorie. Neméně zajímavý by mohl být výzkum ženského tenisu. Po vypracování totožného výzkumu by mohlo následovat srovnání jednotlivých statistik.

14 Doporučení pro praxi

Z celkových statistických výsledků byly vyvozeny následující doporučení do hráčské a trenérské praxe. Antukový povrch poskytuje největší šance hráčům univerzálního typu. Příprava pro hru na atukovém dvorci by proto měla směřovat ke zvládnutí kompletního rejstříku úderů. Až poté by měl následovat trénink nejsilnějšího hráčova úderu. Nepodceňovanou součástí tréninku by měly být delší roze hry agresivního charakteru, které se na antuce často vyskytují a bývají rozhodující.

15 Použitá literatura

BOLLETTIERI, N. *Bolletieri's Tennis Handbook*. 1. vyd. USA: Human Kinetics, 2001. 435 s. ISBN: 0-7360-4036-6.

BRABENEC, J., STOJAN, S. *Tenis zdravým rozumem*. 1. vyd. Praha: T/Production, 1999. 142 s. ISBN: 80-238-4745-7.

COOK, T. *Tenis*. 1. vyd. Frýdek Místek: Alpress s.r.o., 2008. 1. ISBN: 978-80-7362-528-3

CRESPO, M., MILEY, D. *Tenisový trenérský manuál 2.stupně*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 306 s.

CROSS, R. *Tennis physics, anyone?. Physics Today*. [online]. Sydney: American Institute of Physics, 2008. s. 84-85. Dostupné z: <http://www.physics.usyd.edu.au/~cross/PUBLICATIONS/41.%20TennisPhysics.pdf> /cit. 14.06.2014/

DOVALIL, J., CHOUTKA, M. *Sportovní trénink*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1991. 160 s. ISBN 978-80-247-2118-7.

DOVALIL, J. a kol. *Výkon a trénink ve sportu*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2002. 336 s. ISBN 80-7033-760-5.

DRDA, M. *Analýza taktiky elitních hráčů v tenisu*. Praha, 2009. 70 s. Diplomová práce na UK FTVS. Vedoucí diplomové práce Tomáš Kočb.

FORMÁNEK, J. *Obratnostní schopnosti (obratnost)*. [online]. Dostupné z : <http://www.trenink.com/index.php/vzdlavani-trener-publicistika-132/terminologie-publicistika-201/763-obratnostni-schopnosti-obratnost> . /cit. 14.06.2014/

HENKE, S. a kol. *Skripta pro trenéry cyklistiky*. 1. vyd. Jičín: RK Tisk, 2007. 164 s.

HÖHM, J. *Tenis: Technika, Taktika, Trénink*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1982. 353 s.

HÖHM, J. *Vítězný Tenis*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1987. 158 s.

ITF. *ITF aproved tennis balls, classified surfaces & recognised courts*. [online]. London: Bank lane roehampton 2014. 86 s. Dostupné z: <http://www.itftennis.com/media/165935/165935.pdf> . /cit. 25.06.2014/

JANKOVSKÝ, J. *Tenis*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 100 s. ISBN: 80-247-0169-3.

PAČES, J. *Vývoj tenisových materiálů*. Brno, 2010. 49 s. Bakalářská práce na MU FSpS. Vedoucí bakalářské práce Martin Vilím.

SEVERA, J. a kol. *Tenis: učební texty pro trenéry 2. a 3. třídy*. 1. vyd. Praha: 1997.

SCHMIDT, R. A. *Motor learning and performance: From principles to practice*. Human Kinetics Champaign 1991

SCHÖNBORN, R. *Tennis Technik Trainink*. 1. vyd. Aachen: Mayer and Mayer Verlag, 1998.

SCHÖNBORN, R. *Nejlepší obrana je útok*. In *tenis Revue*. 1. vyd. Praha: Czech Tennis Agency, 2008.

SCHÖNBORN, R., *Strategie + Taktika v tenisu*. 1. vyd. Prostějov: Sport a věda, o. s., 2012. 214 s., ISBN 978-3-86279-298-6

SCHÖNBORN, R. *Tactics*. [online]. Dostupné z: <http://www.itf.com/coaching/sportscience/> . /cit. 10.06.2014/

SKORODUMOVA, A. *Match play analysis...strategy and tactics*. [online]. Dostupné z : <http://www.itf.com/coaching/sportscience/> . /cit. 05.12.2013/

SLOWINSKY, J. *Common Competition Strategy Traps and How to Avoid Them*. [online]. 2013. Dostupné z: <http://www.itbca.bowlingknowledge.info/index.php/winter-2013/86-common-competition-strategy-traps-and-how-to-avoid-them> /cit. 25.05.2014/

ŠAFARÍK, V. *Tenis: vybrané kapitoly I*. 1. vyd. Praha: SPN, 1978. 152 s.

TILEY, C. *A winning game plan for all-court players*. [online]. 10th year issue 27, August 2002. Dostupné z: <http://www.itf.com/coaching/sportscience/>. /cit. 25.05.2014/

VAVERKA, F. *Grand Slam 2008-2009*. 1. vyd. Olomouc: Fakulta tělesné kultury, 2010. 196 s. ISBN: 978-80-244-2532-0.

16 Přílohy

Tab. 1

jméno	výška (cm)	váha (kg)
Rafael Nadal	185	85
Djokovic Novak	188	80
Ferrer David	175	73
Murray Andy	190	84
Del Potro J. M.	198	97
Federer Roger	185	85
Berdych Tomáš	196	91
Wawrinka Stanislav	183	81
Gasquet Richard	185	75
Tsonga Jo-Wilfried	188	91
průměr	187,3	84,2
zdroj: http://www.atpworldtour.com/Rankings/Rankings-Home.aspx		
Bjorg Born	180	72
Suk Cyril	180	80
Woodbridge Todd	177	75
McEnroe John	180	75
průměr	179,25	75,5
zdroj: wikipedia		